

Madhaa ku Surichen

doriyo 4

Madhaa ku Surichæn

doriyo 4

Zuga kœdhæa:	Ariboroy Boshobarke	Gergere Siralugu
	Bargaw Olekiwo	Koluy Oletula
	Gubu Olegidhangi	Oleghiru Olechagi
	Barshoy Olehuseni	Komoni Olekibo
	Barkugura Olereghe	Ngamanggisi Olekibo
	Barbaku Olechagi	Barlusa Bireghe
	Bartu Olechagi	Barsira Olegolonyi
	Barjala Bhorbhori	Ngayuka Bireghe
Zuga marakea:	Kite Siralugu	Barlusa Olekibo
	Gergere Siralugu	
Zuga yellogiyæalægo:	Ulrike Beyer	Endashaw Teshome
	Abebe Yirgashewa	Aija Katriina Ahlberg
	Dr. Agatha van Ginkel	
Siilinya::	Senait Mamo Worku (artist)	
	SIL illustrations	

Copyright SIL Ethiopia and Bench-Maji Zone Education Department

Suri language text book for grade 4 students, first trial edition

Published for *Suri as a subject* pilot classes by:

SIL Bench-Maji Zone Language Development and Mother Tongue Based
Multilingual Education Project P.O. Box 64, Mizan Teferi, Tel. 047 335 1715

The project is implemented jointly by Southern Nations Nationalities and Peoples
Regional Government, Bench-Maji Zone Administration and SIL Ethiopia in
cooperation with EECMY SWBS DASSC Suri Literacy Project.

2008 Ethiopian Calendar (2016)

1	Løga kibea ba shëe	7
Madha 1	Kamannaas koshiny.....	7
Madha 2	Barkoshiya etecheuya:zugu.....	10
Madha 3	Koshi maut.....	14
2	Ahaa kowoyea	18
Madha 4	Ahaa kowoyea keli ɔng?	18
Madha 5	Løga hira ujo kammaa	22
Madha 6	Nyagari ko burburre	25
Madha 7	Løga kodokono ahaa kowoyea goro	28
3	Løga keneñea	32
Madha 8	Gasaa urruny	32
Madha 9	Hira nyawa dhitinen	36
Madha 10	Mareea zuga nyagassa.....	40
4	Maytin ko ngasin	44
Madha 11	Zinggoa zuga maya ko ga zuga ngaha	44
Madha 12	Bheea kedhemisiyea zuga ngaha	49
5	Kolea koboyea	53
Madha 13	Eriya imaga zel dhaga.....	53
Madha 14	Løga kowaya gaw.....	57
Madha 15	War	62
6	Isiworti	67
Madha 16	Komkom.....	67
Madha 17	Re dhɔrɔgɔsina chachagi iswortiy	71
Madha 18	Kamannaas hira dhaka hor	76
Madha 19	Damiya kɔbinenæa tiranya kuraa jagariny	81
7	Ma	87
Madha 20	Yelloya many	87
Madha 21	Løga shurnenæa :ma	92
Madha 22	Løga maya kebhiegæ ma	97
8	Ganggoa kittinyannenæa	100
Madha 23	Keri.....	100
Madha 24	Ahaa kitinyanenæa nɔgy	104
9	Ngagaymo	109
Madha 25	Gawua Maya ko na Teribu	109

Madha 26	Eriya kamadhēna gaw	114
10	Kamannaa hiruny.....	117
Madha 27	Kamannaa r̥ehuny.....	117
Madha 28	Hoya toynēna ngesinč kee Dərartu Tullu	121
Madha 29	Kamannaa sedheya sh̥llaa bhoyc.....	126
Madha 30	Hayle G̥ebresilasi.....	130

1 Lɔga kibea ba shεε

Madha 1 Kamannaa kɔshiny

Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

oyonya	ikisine	idhoynε	kεginya
εtεchεyɔ	kɔraniyε	ngakunno	bhɔdhinε

Kamannaa kɔshiny

Keno sabbɔ shillane ke chichi na shille terr oyonyaa bo mera. Na hunde te bibiye, ikisine na idhoynε ke dhɔne. Na anyde kelεe kɔshiye. Na guyɔ, ngɔyɔ ko idho ajiyε :yɔku. Kεginya segen ko shɔa εtεchεyɔ.

Age zugo segen hunde kɔraniyε :mirɔkuye, kojoresen na kamage ba. Na hunde se kegiyo kawarεye, kam kumulɔng ko keginyaa dusuny kari.

Na kɔshi hunde kɔɔ ke gunya na kubusi bhoyte, ba ngoonu kɔ ke mogi na εdεnε lgte méri.

Dhɔnegiyε guyɔ ngakunno.

Ramanc idho garassɔ.

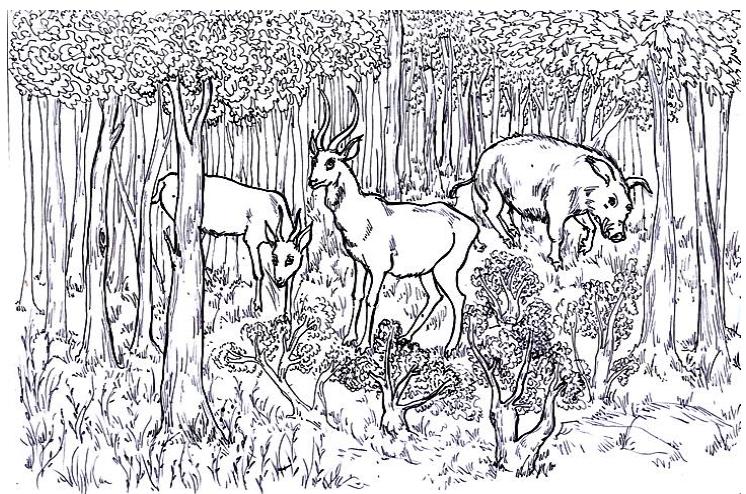
Siziyɔ kεginya ziggeyɔ.

Wushɔ shɔa ziggeyɔ.

Haynagiye baa challa għiri taanɔ.

Illεyɔ baa a tċol.

Wurto ba bhɔdhinε ke bhɔlo.

1. 1. Age mεya kɔshi εani εneng? Jɔya lɔga kotoyeo toye lɔkte ku wush ga εaney kɔshiyɔ!

2. Kεya bo hunde oriye, oyonyaa gεnyε a iɔɔng?
3. Mεya hiri ko kεyɔ oyonyaa ge hεtɔ?
4. Ngakεta bu gore oyonya mεrte hunde kεngεdhεte, kεngεdhε ungo iɔɔng?
5. Ba a bhɔlɔ a bheə kenea εneng?
6. Hunde ba bhɔdhinε ke bhɔlɔye, bhɔdhinε ke ore?
7. Hunde ba kee bhɔlɔ ngaaniye, maya keme ɔng?

2. Toyi lɔga Kamanna kɔshiny sεgen. Kamanaa kɔshiny yok lɔga tisinyana na urrugnyεsεnεa.

Sheriyo kεterεny dadabinyaa gu na tɔgɔnda lɔga tisinyana ko ga urrugnyεsεnεa hana ge ge!

tisa
agge kɔɔ kɔshi

urruk
- guyɔ ngakunnno
- idho garasɔ-
.....

3. Kɔbte ngadamita kɔbhayɔ ko bhe doge tɔmɔn na tɔrtε sɔgɔtaa ge na sheriτɔ!

1. dhɔnegiye 2. - ramanɔ 3. - sizziyɔ 4.

4. Toy lɔga kotoyeo sεgen.

Kɔshi kɔh keɔng? Ga tɔgɔndayɔ!

5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6. Toyi lɔga kotoyeo sεgen!

Tøyi ngalɔkta ngerneye na gena kotoy gamma ku dhɔne, gena kotoy gamma ku raman, gena kotoy gamma ku sizzi.

7. Bideliyaa Suri sabbø kogødhane bideli inong na køb inong ko inong?

køshi	taan	køyø	idho	guyø
ba	tøt	bøchø	gunya	shøa

8. Shirara løga yokogungu hira madhungu na tøgønda sabbichinne!

9. Lamiyøse ngaløkta tayøna ge!

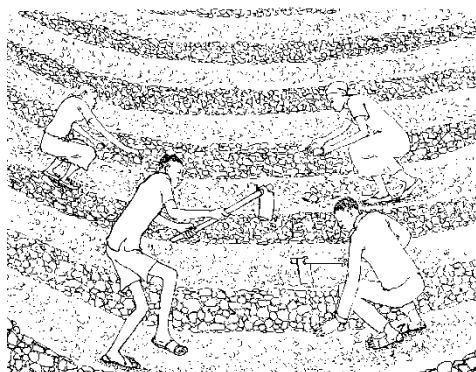

kaloshi, ashuy,

rakoy, yelay, kilgishoy,
ngøcø, guyø,

10. Gonyigi ngasiilinyaa na yokto løga ge. Ngazugta messø cøng? Na bøna egengishøe ke ore?

Na køshi hunde kee ngakagarte
maya keme ønøng?

11. Køna koshiny keme ønøng ko ønøng? Ga tøgøndayo.

Madha 2 Barkoшия ətəcheyə :zugu

Toyi ngalokta εl lɔga kotoyeo toyeye!

Barkoshi Barngörenao Barkangao Barkaramo
Barkorreенao Bargundicho Alalalalala! Kookum!

Barkoшия ətəcheyə :zugu

Dha bere kingi lɔ hirre ke Barkoshi na bhak baa ke Tulge dhɔng. Na hunaa bhaka ngoonuye, ətəyye zuga bo mera keno Barngörenao, Barkangao, Barkaramo, Barkorreенao, Bargundicho ko zug gena kumulɔng.

Na kali kona zugte kee Ngakurello ko Siralugoo zegta na tɔyε ngahirra ke Barkoшие toye.

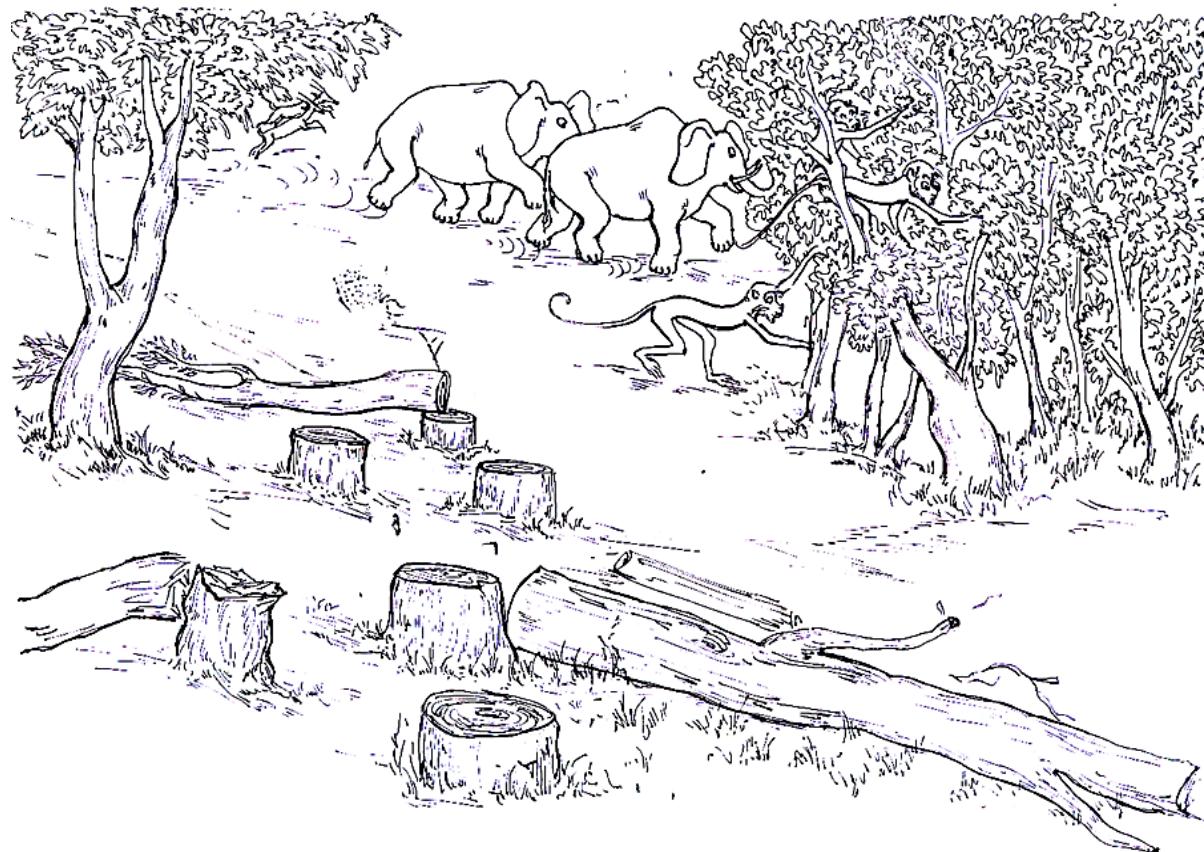
Na jɔya darnyoga bo challa. Na ngazuktonu dhumba bangkachina na kɔhɔ ngahirra ke Barkoшие. Na hunaa ngetea keno na ujεa baye, ngazuktonu wa bhake toyeye kumulɔng dεbe goore.

Na zuga ke Barngörenao se, “Ga kεbεgε turumbay na ngazukta kel kariye kumulɔng kumuktiyaa na kesedhe ngalokta ngete ngazukta hira kεtεchaye!” Na εbεgε turumbaya bu senno, “Alalalalala!” Na zugaa bhakea kari muktiya na hoy a na εsedhe lɔgo goore na se, “Kookum, kookum! Ngazukta giya wa asayyc :mirɔku. Ngamεya banda

na kalamiyεse erroa ga hande bhakε shεε. Na agge kalliyε ko ngazukta kohε koshiya naye!”

Na hunde chinyi ngani mezεeye, argi zugο hunde bu hoynde. Na ibhta erroa ge na ngeye.

Na Barngorenao hangge korroye. Barkangao ko Barkaramo ko zug gena yok hangge hande bhala ku kutuloye na bhaga ngoonu. Na baa ne ctese zugο na kohɔ na garu dhul ko ngameya.

1. Ge eteshe Barkoshiye a giyong ko giyong?

 2. Keginya gena ge bhake koshiye a giyong ko giyong?
 3. Ngazugta kee Ngakurelo ko Siraluguoye hunde honyde, mesigi ḷong?
 4. Ilobo loga yokonea ngakeginyaa kenna korro (dirama)!

2. Toyi loga kamannaa Barkoshiya etechea zugu segen.

Ngakamannaa bhoy kengərana gaminya sizzi na a ngagiya: **Bheangani kogodhanea, bheadhungunnogiy ko bheakullushiyεa.**

Bheangani kogodhanea kamanna lgo el εneng? Barkoshi eteche zuk geong ko geong? Dha bere ngakaldonu Barkoshi i εneng?

Bheadhungunnogiy kamanna lgo bhodhine εneng? Ge se kedē Barkoshiye a giyong? Na keginyaa koshiny mesigi ḷong?

Bheakullushiyεa lgo kamanna dheshinya εneng?

Cherio keteren y dadabinyaa gu na təgonda lga εlehenena ko ngagaminyaa ku sizziye.

bheangani kogodhanea lgo	bheadhungunnogiy	bheakullushiyεa

3. : Nganda a milikitiya kagayεa εna.

Lga kətəgiseo toye εna hunde jim sabbøye, *milikitiya kagayεa εna* ngakojeseno. Na hunde εnaa ləkuny i wurtøye, køjesen milikitiya kagayεa εnaa ləkuny.

Toyi ngaləkta na hunde εnaa ləkuny i wurtøye, oytese milikitiya kagayεa εnaa ləkuny.

Hunde kεlehenanaye

Su dhak belea zugony.

Belea zugony dhak :susɔ.

Gora dhak susɔ. Su dhak gora.

Rɔɔ am nganyuuro. Nganyuur am rɔɔ.

Zugo sunee gora. Gora sunee zugu.

Zugo jɔya darnyoga challa. Darnyoga challa jɔya zugu.

4. Toy l̄ga kotoyeo hinisichinne!
 Na hunde te ushaye, t̄gɔndha sara ngak̄ginyaa εl l̄ga kotoyeo toyedadabinyaa gu!
5. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!

6. Toyi l̄ga kotoyeo s̄gen na gena kotoy ngal̄kta εl hungge, gena kotoyl̄ga Barnḡrenao, gena kotoy l̄ga Barkangao!

7. Toyi ngal̄kta na hunde εnaa l̄kuny i wurt̄ye, oyt̄se milikitiya kagayea εnaa l̄kuny (lile).
Turumbay εbeke :Barnḡrenao.
Barnḡrenao εbeke turumbay.
Bi am ngatuny. Ngatuny am bi.
Gushuro am zugo. Zugo am gushur.
Hiri dok turumbel. Turumbel dok hiri.
Char am korri. Korri am char.
8. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabishinne!

9. K̄ginyaa dusuny r̄ke εnεng oo boche εnεng? Ko igge t̄rte ga gu!

Kanga boshe, “Kookum, kookum!”
Nḡrena senne, “Alalala, alalala!”
Bugashina _____
10. Dhaga l̄kikoa k̄shi k̄hany na igge gena te k̄ginyaa dusuny, gena te zuga ke Ngakurello ko Siraluguo!

11. Bertha k̄ga dusuny kona na t̄gɔndha l̄kte geny yelε k̄shiyε!
 K̄gaa dusune berrano bhakke ko giyong ko giyong?
Baro me ɔng, kaliɔ me ɔng? Ungu bhonno?

Madha 3 Kɔshi maut

Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

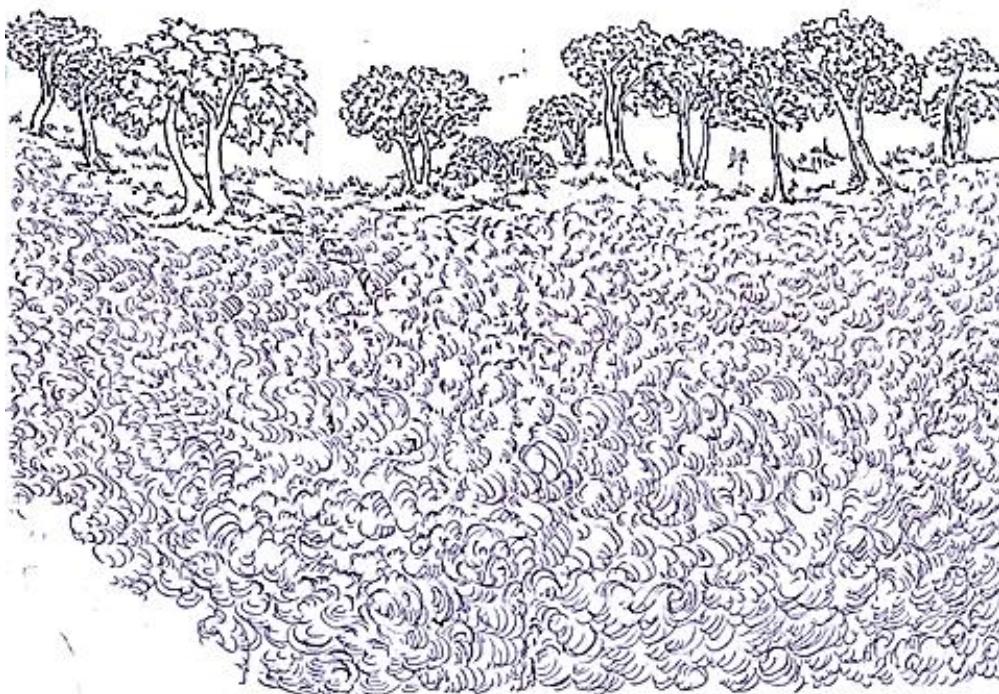
kεginyaα woyea bay kεginyaα sεldinεna kεnε tundɔ
ngakagare ngakεngεdhεto ngakajεo

Kɔshi maut

Kɔshi a challi!

Hunde i jaaye, kutunnuk toye,
na kare linggo, kojoresen mirɔga na kore kεginyaα woyea bay
ko ga sεldinεna kεnε tundɔ tayen kumulɔng.

Na kɔshi ilalisi ba na ba a challi!

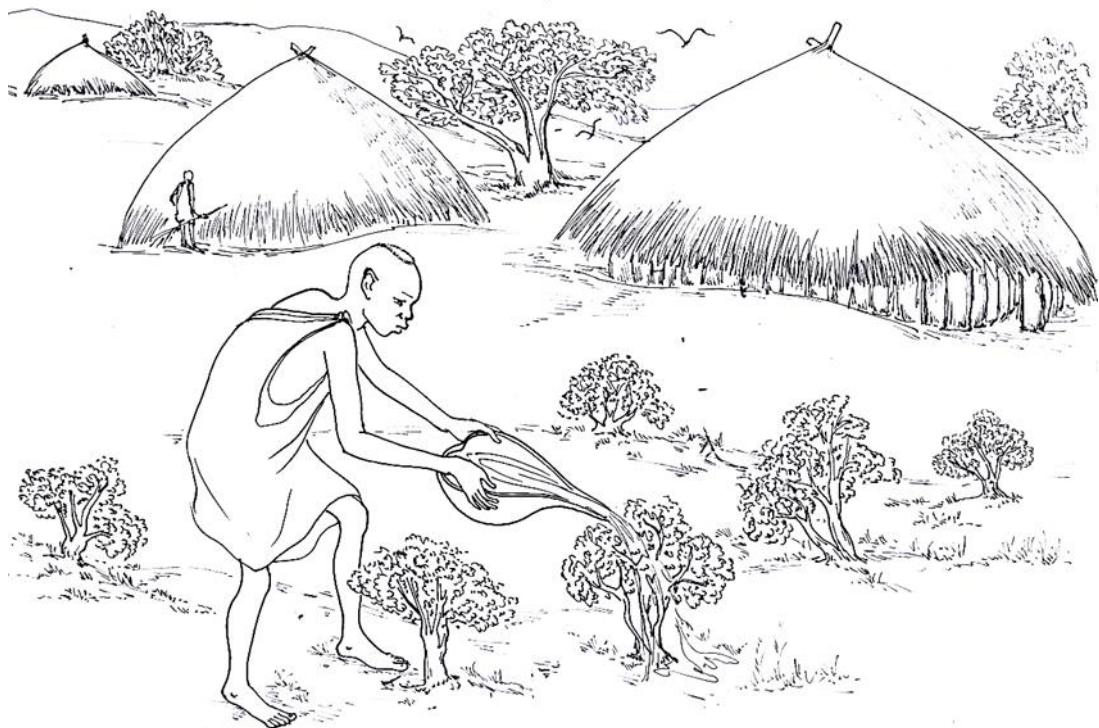

Na hunde kɔshi kitiranyeye, kodokono lɔkte mεri.

Guyɔ garasɔ. Ba a su. Ba a bhɔlɔ. Kεginya hɔngne rεna.

Na bhe hɔngnεnε kεginyauye, hunde kajε kɔshi goye, kɔɔse ko
hunde kεnε bibiyo kεngεdhεte.

Na maa kɔshi bheə kenno ngakagare,
kəna bibiyo ngakengedheto.
Kɔshi go ngakajeo.
Kəna chicho maa kim na keresen ma na kulal ko bhe ane bibi.
Ngɔyɔ, guyɔ, idho ajiye kəna labheə.
Na maa kɔshi kichirbhisiyɔ.

1. Jøya løgte ku wush løga kotoyeo toye ge kihin køshiøye!

2. Jøya løgte ku sizi løga kotoyeo toye ge hangnene keginyaa dusunyde!

3. Nga kesene *køna labheaye* a bheø keneø εnεng? Yoktoøø!
4. Nga kesene *maya køshi kishirbhisiye* a bheø keneø εnεng?
5. Køna chicho hunde ngani chillane na a chichiye gaoyø? Yokto sara ge hunde a køn giyongge!

2. Toyi løga kamauwyea køshi søgen. *Køshi maut* yok løga mariny ko løga køana.

Cheriyo ketereny dadabinyaa gu na tøgønda løga mariny ko løga køana hana gø!

mari

...

løga køana

-

-

-

3. Toyi ngaløkta ikisinøye na bhødhø damiya løga køtøgiseo na nyøgo milikitinyaa gø.

guycgarasø

baasu

baabhøø

køginyahangnørena

Guyc garasø.

4. Toyi løga kotoyeo søgen!

Toyi ngaløkta ngerneye na gena kotoy gamma ku dhøne, gena kotoy gamma ku raman, gena kotoy gamma ku sizi.

Hunde kee købhøge køshiøya naye, maya keme εnεng? Tøgøndhaøø!

5. Shirara løga yokogungu hira madhungu na tøgønda sabbichinne!

6. Toy løga kotoyeo hinisichinne!

7. Bideliyaa Suri sabbø køgødhane bideli inong na køb inong ko inong?

køshi nցуц ma keginya linggo
mirøga su ba kεyc go

8. Shirara løga yokogungu hira madhungu na tøgønda sabbichinne!

9. Toy ngaløkta urrugnyeseneye na oytese løga gannena ko ngahanda ku tolloye!

kare, seldinenæ, kojoresen, woyea, kore, kutunnuk

Køshi _____ toye na _____ linggo, _____ mirøga
na _____ keginya _____ bay ko ga _____ kenæ
tundø.

Køshi kutunnuk toye

10. Ahaye εðεε baa naye a øng ko øng? *Mari a løg geong ko geong? Løga køana a løg geong ko geong?*

11. Yokto mari ko løga køana na kεbhεgεa ba oo kεbhεgεa ma oo zurgay. Na tøgønda ke løga køtøgiseo dadabinya gu!

2 Ahaa kowoyea

Madha 4 Ahaa kowoyea keli ḷng?

*Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!
ga bere woyea :zugu kingi ga bare ngani dhullanea
ngabergunya ga woyea tumo ga woyea ma toye*

Ahaa kowoyea keli ḷng?

Ahaa kowoyea keli ahaa hεyεa zugο
ko aha bhokonno.

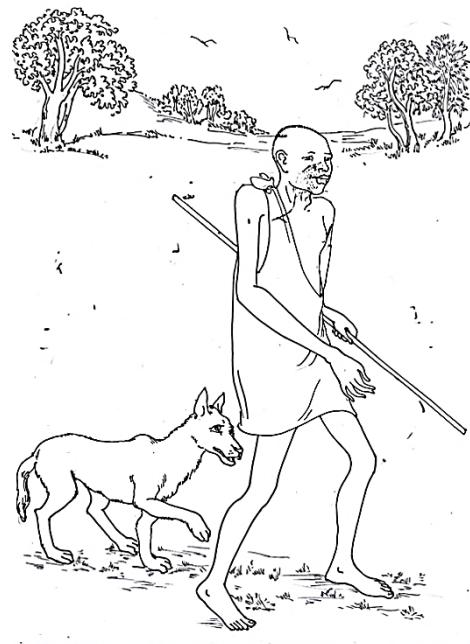
Na ahaa kowoyea gena *agga bere*
woyεa :zugu kingi na gena agga bare
ngani dhullanea ngabergunyaa.

Ga bere woyea :zugu kingi a jagari,
hartey ko gonggul.

Ga bare ngani dhullanea
ngabergunyaa a turumbel, babur, nyagari, sigi, ngaghurukuru
ko burburre.

Na koo wurtɔ kegedhana tayen sizzi, ga woyea baybay, ga
woyεa tumo ko ga woyea ma toye.

Ga woyea baybay a azusi, hɔlite, gargar, warakengɔ,
barbhiley, longgir, ambulans, siggi, saikel, babur ko gena
gena. Ga woyea tumo a nyagari, ngaghurukuru ko burburre.
Ga kowoyea ma toye a gonggula bo ko gonggula chinyo.

1. Ahaa bere woyea :zugu kingi a ɔng ko ɔng?

 2. Meyə kihin ahaa woyea baybay sɔŋ oo gena kihindɔ? Kεɔng?

 3. Ahaa woyea tumɔ a geong ko geong?

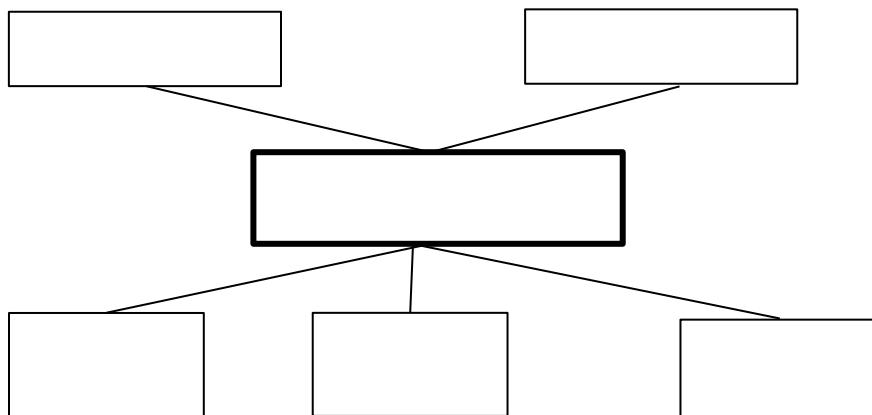
 4. Ahaa woyea baybay a geong ko geong?

 5. Ahaa kowoyea ge ngani argitoye a ɔng ko ɔng?

 6. Ngaahaya kowoyeye toye ge tirte a geong ko geong?

 7. Ngaahaya kowoyeye toye inde dhandhalde a inong?

2. Toyi lɔga *Ahaa kowoyea* sègen. A lɔga dhugunnogiy lɔga ahaa kowoyea.
Na cheriyo keterenya dadabinyaa gu na tɔgɔnda lɔga bheɑ ku sabba
keterenya iho kerghenɔ! Ahaa kowoyea a gaminya raman na tɔgɔndese
ngahanda ku tolloye ku raman el tunɔye! Na karane sègen tɔgɔndese
ngagaminya kengərana ku sizzite.

3. Bideliyaa Suri sabbo kɔgɔdhane bideli inong na kɔb inong ko inong?

turumbel	gonggul	nyagari	babur
azusi	jagari	siggi	galisey
4. Toyi lɔga kotoyeo sègen!

Toyi ngalɔkta ngerneye na gena kotoy gamma ku dhɔnɛ, gena kotoy
gamma ku raman, gena kotoy gamma ku sizzi.
Na jɔya lɔga ngani chaga bheɑ ahaa kowoyea na tɔgɔnda dadabinyaa gu!
5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6. Toy lɔga kotoyeo hinisichinne!

7. Toyi ngalokta el keterenyoy toyeye na joyesey gangua woyea :yoku!
 Hunde te ushaye, cherio ketereny dadabinyaa gu na tgcnday!
 ga kowoyea tumo, ga kowoyea baybay, ga kowoyea ma toy

ahaa kowoyea		
ga _____	ga _____	ga _____
turumbel	nyagari	gonggula chinyo
jagari	burburre	gonggula bo
siggi	ngaghurukuro	

8. Shirara loga yokogungu hira madhungu na tgcnda sabbichinne!

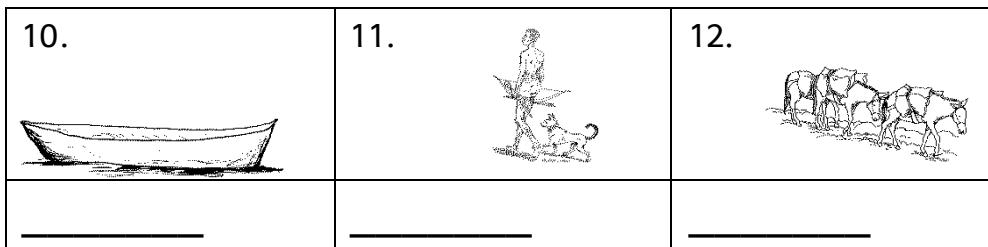
9. Joya sara ahaa kowoyea korro siilinyaye na tgcnda sara ge!

1. nyagari

1.	2.	3.
_____	_____	_____
4.	5.	6.
_____	_____	_____
7.	8.	9.
_____	_____	_____

10. Hira madhiy ngər erro gaminya sizzi. Na gena εsedhdhe ahaa kowoyea baybay, gena εsedhdhe ahaa kowoyea tumo, gena εsedhdhe ahaa kowoyea ma toye. Na yokonee kee *taktanyo, kani ne?*

11. Berta ahiya kowoyea ngani chaga bare orro na cheriyo εa nene ke siili! Na hunde te ushaye, dholdese lalugu!

Madha 5 Løga hira ujo kammaç

Toyi ngaløkta ε/ løga kotoyeo toyeye!

teri yøla bheneni liwa guyø
kama kengø sabba tøngø nyawa
Ngabirgihøli Kurum Bangka Chamunkøla Turøkedhey

Løga hira ujo kammaç

Bere kali kona terite kee
Ngabirgihøli bansana Kurumøna
kø chø Bangka yølagiye bheø
hirø ku bheneniyø nøne ke
Chamunkøla.

Na kayø liwa na tøa na hunde dok
Turøkedheyte, guyø dhagu. Na
tøø na tigisa ba na dhagu ba na
chøu kammaç kengø. Na bana na
dhøngøe kamma sabba na damu
hale hale. Na ogu chøø ør.

Na barø ilagaw bheø ujo :kammaç na kengø øbøøø tititi.
Na kindøø tøngø na tøhera nyawa na zugø se, “Ajo ngani
køtøø, hiri røse gøø!” Na zugø genø se, “Gønggamo dhøøøø ni!
Zugø a ngagiø woyø yølen na ujø :kammayyuye. Hunde bare
ngahirra køchø bhe heø kukusø ngani kerro, anda ihe.”
Na meya hunde kan gønggayte, ujeyø :kammayu ganggoye. Na
gønggamo any kødhøøø!

1. Ngabirgiholi kun ori na kɔ ori?

 2. Na kɔ Bangkagiye keɔng?
 3. Na hunde dok Turɛkedheyte, mesu ɔng?
 4. Na hunaa kɔa ɔrɔye, mesu ɔng?
 5. Na zuga Ngabirgiholi a zuga ku kadhinyoga oo a zuga ku gɔngga? Keɔng?
 6. Mesigi lɔga Ngabirgiholi ke na korro (dirama)!

2. Toyi lɔga kotoyeo sègen.

Toyi ngalɔkta kotoyeye el karaneye na dhi ngahanda dasineye!

1. Ngabirgiholi bansana Kurumɔna kɔ _____.

2. Na kaye _____.

3. Na hunde wokono na dok _____.

4. Na chɔu _____.

5. Na bana na dhɔngɛs _____.

6. Na barɔ _____.

7. Na kindɛs _____.

8. Na zugo se, "Ajo _____

9. Na zugo gena se, " _____

3. Toyi ngalɔkta na jɔya lɔgɔ bheɑku εnɑna cheritɔ! Na hunde cheriyo na te ushaye, toyi sègen na jɔya lɔga kɔtɔrɛa sabbo ko wurto.

gɔnggamo

gɔnggay ngagɔnggayɑ ngagɔnggaytonu

gɔnggayte gɔngga ngagɔnggaonu gɔnggaa

4. Toyi ngalɔkta kotoyeye na shilde ngaya se, ".... Na kaye liwa na tɛa na hunde dok Turɛkedheyte, _____

 tɔrtɛ ko :iggeu lɔg gena ga toye ngaya ninggenena, εlla bhɔ na ke lɔga kotoyeo.

5. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!
-
6. Toyi l̄ga kotoyeo s̄gen na gena kotoy ngal̄kta el hungge, gena kotoy l̄ga yokonea :zugu, gena kotoy l̄ga yokonea zug genne s̄gen!
-
7. Ngal̄kta gena a sara zugony ko ga bayny na t̄gɔnda bidelinyaa bibiyo.
 kurum t̄ri kama turekedhey ba
 ngabirgihioli k̄ma chamunk̄la sabba
8. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!
-
9. Lamiyo l̄ga urrugnyesenea wochinc ngadamita kelhenageungge na ko igge t̄rte ga gu!
woyo, shildc, borrotc
10. Zugo jagariyc h̄e ori ko ori? Yokto ke na korro (dirama)!
-
11. T̄gɔnda l̄ga bere dhiyeo ko zuga gu jagariyc bho konno!
-

Madha 6 Nyagari ko burburre

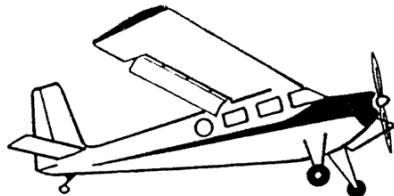
Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

nyagari burburre bheə anea dhɔne bheə εlεa bhibhi
jagari tawa warachin tomoga

Nyagari ko burburre

Nyagari ko burburre a ahaa kowoyea tumɔ kari. Na bhe ane dhɔne ko bhe εllε bhibhiye a ore?

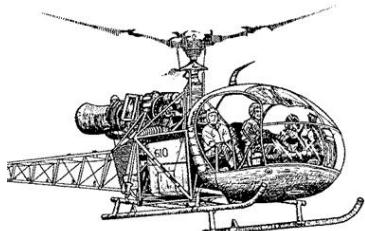
Bheə anea dhɔne a tomoga, banseyɔ, matte mal, rɔkkεyɔ, lɔmmε bhurrey, woε tumɔ, kuguliyɔ, woε :zugu na lɔmmε warachin ko mirayanya kari.

Na hunde kuguny bheə εlεa bhibhiye, nyagari lɔ tawa, chaha, warachin ko jagare sizzi. Na hunde kun na se kabande, ghɔlɔtɔ. Nyagari it ahaa bo mera na hin bheə ghɔldanea.

Nɔng burburre warachin lɔ bhuguɔ na a rammay. Kengɔ a lungguri. Jagare a tomoga na ihono bheə chinyo godhe. Kurɔ a chinyi na hunde kunde, ihono kɔk na bana kεb. Na liginono bhe hɔlde hung na lɔgɔ uturbhannεy shaw.

Na nyagari ko burburre kihine bheə anea tiri.

1. Nyagari ko burburre bhe aŋe dhɔnɛye a ore?
2. Na hunde εlanɛ bayte, bhe aŋe bhiybhiy a ore?
1. 3. Na ramanne inde it zugte merte a inong?
4. Burburre hunde liginono na banase, warachin mesɛ ɔng?
5. Bhe kihinɛ nyagariye a ore? Bhe kihinɛ burburreye a ore?
6. Ramanne kari inde yeliye, a inong? Shereo ke siili dadawa nunu!

2. Toyi lɔga nyagariny ko burburre səgen.

A lɔga εlεhɛnagiy bhe aŋe dhɔnɛ ko bhe a εllɛa bhibhi.

Cheriyo ketereny dadabinya gu na tɔgɔnda sara ngagalda ku ramande keterenya iho tundo!

Lɔga aŋe dhɔnɛ tɔgɔndesɛ keterenya iho kangiten na lɔga εllɛa bhibhi, tɔgɔndesɛ keterenya iho seten.

bhe aŋe dhɔnɛ	bhe a εllɛa bhibhi
- _____	- _____
- _____	- _____

3. Ngereŋ ngalokta na jɔa bhe a ku tolu. Na hunde nyɔkto bɛa horunyde, bideliya kɔbha bɛa horuny, tɔgɔnda ke na bo.

nyagarikoburburreatɔmɔga Nyagari ko burburre...

yɔlɔmewarachin

ɔwɔɛtum

yɔmatɛmalnalaɔmɛbhurrey

4. Toyi lɔga kotoyeo səgen.

Nyagari ko burburre bhe aŋe bhibhiye a ore? Tɔgɔdha na toyeesɛ lalugu.

5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6. Toyi l̄ga kotoyeo s̄gen!

7. Toyi ngal̄kta na t̄gɔnda damiya keliyea ga mera!

wara miraya

jagari

t̄m̄gi

chahi ahi

hiri

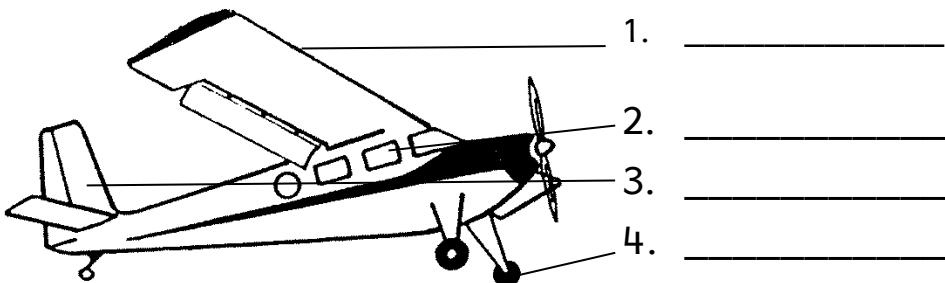
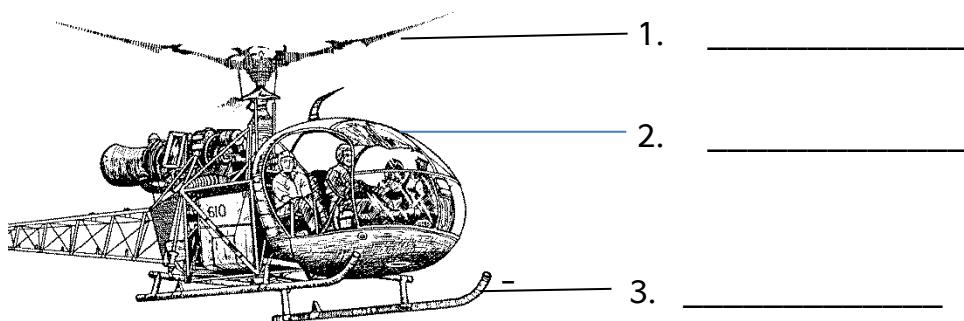
taway

wara - warachina

8. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!

9. T̄gɔnda saraa r̄ea burburre ko saraa r̄ea nyagariny!

10. Esedhe l̄ga ande talaneo nyagari oo burburre ḥranu.

Ngerte gaminya raman. Na gam kona katalda nyagari na gena katalda burburre. Na yokto l̄kte hinoye!

11. T̄gɔdha l̄ga kowoyea nyagariy় oo burburregiye ge bere shikande!

Madha 7 Lɔga kodokono ahaa kowoyea gɔrɔ

Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

ngamatto ngaammo kali ngakarakko
ngakungusso ngakitiranyo bheəkenno ngakubεy

Lɔga kodokono ahaa kowoyea gɔrɔ

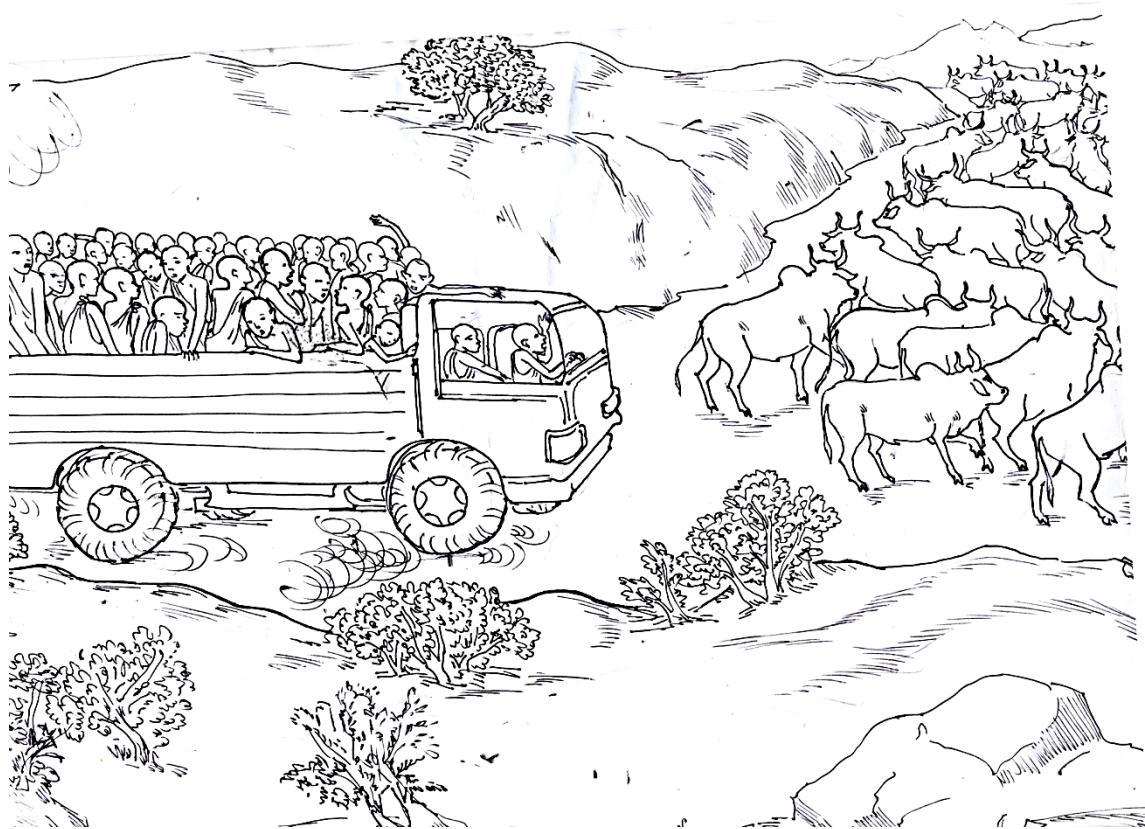
Ahaa kowoyea a gala bo challa dhogoy. Bhe aŋε challiye, hunde kee kago renaye, hεyεyiye shaw.

Na bhokonno a gersi, ubeyεyɔ. Bhokonno dironiye nigiya oo bhikeye han gen na kanyakuwanεyɔ oo kεresɔ. Na bhe ubεyεye a ngaya hira kulinεna dhutiye, am ghimaye, karagesen kaliye ko hunde turumbel shεε ngani kamarakoye oo hunde chɔdhεsen aha ke mεriye.

Na ngalɔkta bheə kenno ngakubtεyyɔ maa keme εnεng?

Maa kuguli εdεmmɔ, gesso ngakamatto.

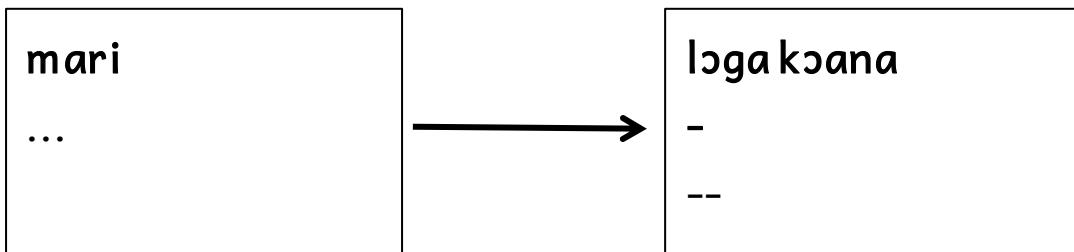
Ghima ngakammo.

Hira kulinena kali ngakaragesenno. Hunde kee kerre ganggu tandɔye, seten ko kangitən kugunydo. Milikitinyaa ganggu kuguny shεε. Ganggugiye ngakungusso. Ngakitiranynyo. Hunde kowo turumbela lɔma rεye, kib shεε!
Na hunde ngalɔkta kataga bhoyte, kabaya ni!

1. Løga gørsa ganggugiyø tisinya εnεng?
2. Løga gørsa bheø ahaa kowoyøa gørø εdeninya εnεng?
3. Zuga kulinøna bheø senno ngakødøyyayi løku maya mesø cøng?
4. Zugo bheø senno anda køtøye gørø jagariyø maya mesø cøng?
5. Zuga botøa bhokonø turumbelø maya mesø cøng?
6. Errø løkte kaganyø ganggua turumbelunyde a løk geong?
7. Løga damiya gangguny bere εdhømisio doriyo siziø kadhanøyø?
Hunde gaoye, ga yoktoyø!
8. Bheø ahaa kowoyøa tumø (nyagari) ko bheø ahaa kowoyøa ma toyeye (gønggul) løkte gørøse kodokono εnεng?

2. Toyi løga kodokono ahaa kowoyøa gørø segen. Yokogiyø løga mariny ko løga køana.
 Cheriyø køterøny dadabinyaa gu na tøgønda løga mariny ko løga køana hana gø!

3. Løga maya ngakemesso a geong ko geong?
geso kamattø - maya ngakamatto
ghimma kambo -
kali karaktø -
kungussø -
kitiranydø -
4. Ngørte gaminya raman na gena kotoyi gambe dhøne (løga mariny), gena kotoyi gama ku raman (ga køana).

Tøgønda løga køenga bheø ahaa kowoyøa gørsa kodokono dadabinyaa gu!
Na hunde te ushøye, toyøse lalugu!

5. Shirara løga yokogungu hira madhungu na tøgønda sabbichinne!

6. Toy l̄ga kotoyeo hinisichinne!

7. L̄ga maya ngakemessoo a geong ko geong?

k̄t̄kt̄ - maya ngak̄t̄kko

kudhutiyo -

kowo seten -

k̄b̄rrt̄ -

kiririwando -

8. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!

T̄gɔnda madhaa ngamilikitinyaa gangguye dadabinyaa gu!

- 9.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

- 10.

Ga heo εεhene ngal̄kta εl karaneye. Kodokono ɔuɔnuḡ?

Hira kulinena hunde dhak silki kuleye. ...

- 11.

T̄gɔnda l̄ga bere orro ḡr̄o εdeninyana b̄ea ahaa kowoyea. Oo hunde ngani argitoye, t̄gɔnda ge ka ko bere shikanoye.

3 Lɔga kεnεnεa

Madha 8 Gasaa urruny

Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!
hirre ke Ngadinu tεriya nεnε erroa gε bεa gε
ɔrrε kee Kidhoulluy doriyoa gε gusiya na

Gasaa urruny

Dha bere kali kona hirre kee Ngadinu ko tεriya nεnε kee Bumachidhdhe bhakε orre kee Kidhoulluy. Na bεa gε εl gabɔ.

Erroa gε a sizzi. Na bo keli Ngayεla, kona keli Bargɔyne, kona a Barashay. Na Ngayεla ko Bargɔyne doriyoa gε a wush kari.

Na kali kon Ngayεla sεesε :jɔnε, “Yεla, mεa toyε inye a nganda εanany goore shuroyɔye. Tanda a inda εdhεmisinen sεgεnde. Na mεa kesenaginy, agge chεwagiy shuroyɔ mɔrra guyɔ. Na gusiya na kɔdhɔrinyany bare uρɔ dhiyεa na bhorroyɔ eli lalugu doraa dadabuny na kolea ku jhany mirreyɔ kɔsaanyu bhe chinyi urre. Ori chi shɔgɔnu a nganda dha dhagu na kataga jaaye.”

Na bhorroyə sedhey eliu laluge na jhany hoyə na kɔsse.
Segen ngaterita kee Bumachidhdhəye a təriya bo siyə bo.
Okono təgertaye kee issey na erro chomnə na unguse girriti
girriti.

Na Bumachidhdhə ibu tugo na seu, “Səa! Yee wa kəhe dhogoy!
Dha wa hunde erro kədhəmisi dədabte ghurghur huna gaa
tuny gεε!“

1. Løga kirganna na keno kedheytay zinggo shaw, keli ενεңг?

 2. Ngadinu ko təriya nənə Bumachidhə bhake ore?
 3. Ngayela ko Bargoyne εdhemisine doriyo isçong?
 4. Bumachidhdhə bhe senə, “Age chewagiy shuroyc mɔrraye.” a ore?
 5. Bumachidhdhə bhe senesən Ngayela, “Ori chi, shogonu a nganda dhaa dagu na kataga jaaye.” a ore?
 6. “Sæ! Yee!” se noy? Dhaa lɔ ɔng?
 7. Bumachidhdhə hunde urɔ ngakɔhinənə anda ale me εненг?
 8. Gasa tayen a isçong?

2. Toyi løga kotoyeo səgen na aliyey ngaløkta ghineyeye!

Zugo

Zukte el kamannagiye toyeye a nənə ko nənə?

Kole ko ɔr (መጽሐት)

1. Kamanna i bhonnong?
2. Kamanna dha bere anna minane?
3. Ngakamanna a ungo isçong?

Løga kodokono

1. Ngakamanna a bansana ori?
2. Na koo dagu ore?
3. Na løkte ku dhoreye a geong?
4. Na kamanna ogo na dhechiya εненг?

3. Toyi ngaløkta na jɔyesse løga dħɔlagiy εна oo eygo!

Hunde kole ngani iheyen, tɔgɔndhɔ ngaløkta na løga dħɔlagiy εна oo eygo cherito!

Ngadinu təriya nənə keli Bumachidhdhə.

Ngadhinu ko təriya _____ lɔmɛ erroye ku sizi.

Ngaerroya ku sizziye a erroa _____.

Bumachidhə hinesen kɔha gɔa _____.

Ngayela ko Bargoyne doriyoa _____ a wush kari.

4. Toyi løga kotoyeo səgen na gena kotoy ngaløkta el hungge, gena kotoy løga yokono :Bumachidhdhə.

Tɔgɔnda løga iwashinənə :Bumachidhdhə!

5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6. Toy lɔga kotoyeo hinisichinne!

7. Toyi ngalɔkta na jɔyεsε lɔga dhɔlagiyεnə oo eygo!

Hunde kole ngani iheyen, tɔgɔnda dadabinyaa gu.

Urɔ rɔane bheə beə ____.

Bumachidhdhe se, "Gusiya ____ bare urɔ dhiyεa."

Ngayεla ko lalugea ____ unguse girriti girriti.

Bumachidhdhe se, "Ngayεlaa ____ a basi!"

8. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

9. Ngagiyə a lɔga yokogiyea kole. Toyito na ojigi kɔbayo!

kali kengɔ bhelleyc jhany bhorroyɔ
mirreyɔ chiriyc raya bar jhaync
bhelleyc, _____,

10. Shirara lɔga Eriya amma :kono!

Barchinyi keana ɔnɔnɔngɔ? Ge εanεye a zukte ku isɔng? Na εanε εnεng?

Na hunde kole ngani iheyen, dhɔlda lɔga Barchinyi amma :kono ke na korro (dirama)!

11. Tɔgɔdha lɔkte bere ori gasagiye!

Madha 9 Hira nyawa dhitinena

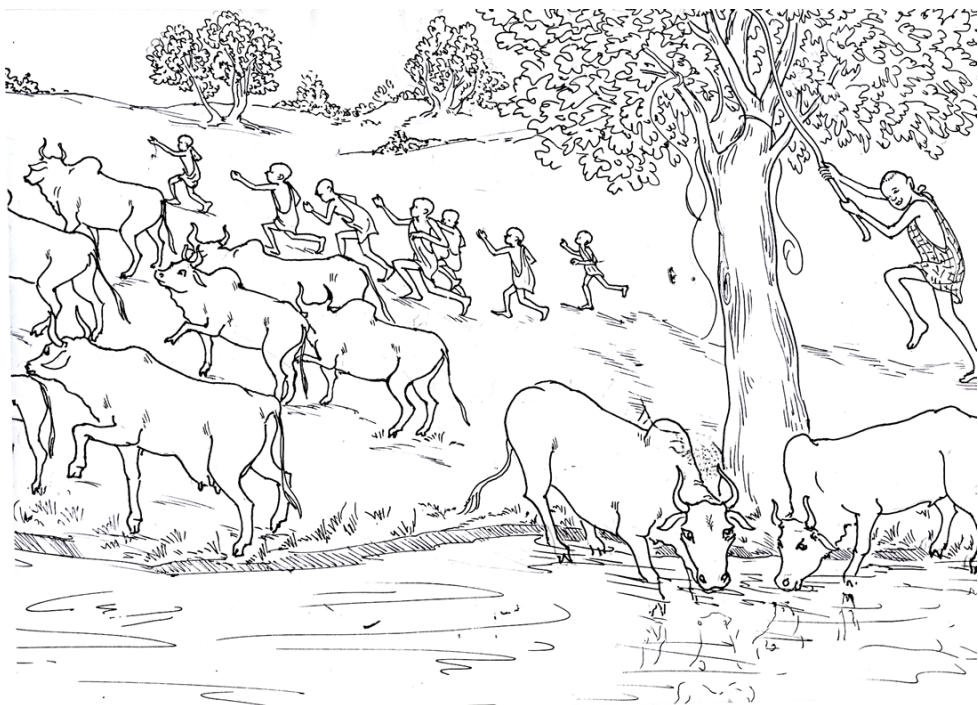
Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

nyawa dhitine hirre nyawa dhitine ngaannanyo
kilagawa nyawa anneany dhitine umbaany

Hira nyawa dhitinena

Anye bere kingi kani hirre kishigi bho. Nyawa ngani kidhiteo.
Na koo kilagawa goore na koo nyawa dhite.
Na hunaa nyawa dhitea chiye, ketewaa na koka tɔ.

Na kali kona koo kiwoyeo ko lusa na kɔtɔkto beo ma. Na hunde beo matte ma na bhonseye, agge karto linggo. Na karra lusa hunde bu ngesse gɔra beonyde. Yɔk dhaa shikke zugó hunde arre wuyte. Na anye ke ngaya nyawa anneany dhitineye, kɔgɔnya dhes hung. Na nge na dakta ba na umbaany na ko anye kengeyau na yoktogony shee hunde dhaa kɔnne zuga ganyuye. Na ko anye keseuye.

1. Ngalita bere nyawa dhitinya εnεng?

 - Na nɔ kali kona hunde εl ko laluge na arrε linggoye, or ɔng?
 - Na hunde laluge ngesεyego, nɔng mesu ɔng?
 - Na hunde dhaa bere kishil dhεes, anda kɔ na dok ore?
 - Na lalugea iwoyea beo kari ali lalein εa εnεng?
 - Hunde dhaa bere lusa wuy ngashikke na kiwoye imaggey hung, anda ale dokε ore?

2. Toyi lɔga kotoyeo sεgen.

Toyi ngalɔkta kotoyeo na dhi ngahanda dasineye!

1. Anye bere kingi kani _____.
2. Na koo kilagawa _____.
3. Na kali kona koo kiwoyeo ko _____.
4. Na hunde beo bhonseye, _____.
5. Na karra lusa hunde bu _____.
6. Na anye _____.
7. Na lusa _____.
8. Na yoktogony _____.
9. Na ko anye _____.

Na hunde te ushaye, kona kabana na kɔbesε laluge kamannaa hira nyaba dhitinεna!

- 3.

Toyi ngalɔkta na ko ige tɔgɔnda ngadamita sabbuneye, damiya

urrugnyεsεnεa lɔku!

mat ma nges goraa beony shik zugø

anye kamai ma

agge kat ma

agge katatto ma

inye mai ma

igge matto ma

nɔng mat ma

yɔk matte ma

4. Toyi ngalokta kotoyeye na shilde ngaya se, “*Na hunde beo matte ma na bhonseye, agge karto linggo. Na karra lusa hunde bu ngesse gora beonyde.*

Na törte ko iggeu lög gena ga toye ngaya ninggenena, ella bhc na ke loga kotoyeo!

5. Shirara loga yokogungu hira madhungu na tögonda sabbichinne!

6. Toyi loga kotoyeo segen!

Toyi ngalokta ngerneye na gena kotoy gamma ku dhoné, gena kotoy gamma ku raman.

7. Toyi ngalokta na ko igge tögonda ngadamita sabbuneye, damiya urrugnyesenea loku!

ilagas goore ungus diir bas shaw res wur

anye kilagasi goore

agge kilagasi goore

inye ilagasi goore

agge kilagasso goore

nong ilagasi goore

igge ilagasso goore

yok ilagasse goore

anye kilagasi goore

8. Shirara loga yokogungu hira madhungu na tögonda sabbichinne!

9. Dhugundogonyu ngalokta! A bheä kesenea εnεng?

nyawa dhitinen

kaware chagtin

anyakuwan

jagare ko seno keda

kalale

dhezemo

lögä kadha

10.

Zuga sholaa bhoy? Ga yoktese lalugu!
Na maya keana eneng ko eneng?
Ga gonya ngazukta el siiliy? Ngasedheyta seenu ku dunggulinyaye
hunde dhaa dadab kon enengge orroy?
Na zugte shille kariye a giong? Dhaa bere ean eneng hunde dadab kogon
jagariy?

Ngasiilita koyana dadaba Suny doriyoa ku 4

11.

Togonda loya hira sholaa bhoy kon hunde sholane na dha zugo ean
enengge!

Madha 10 Marea zuga nyagassa

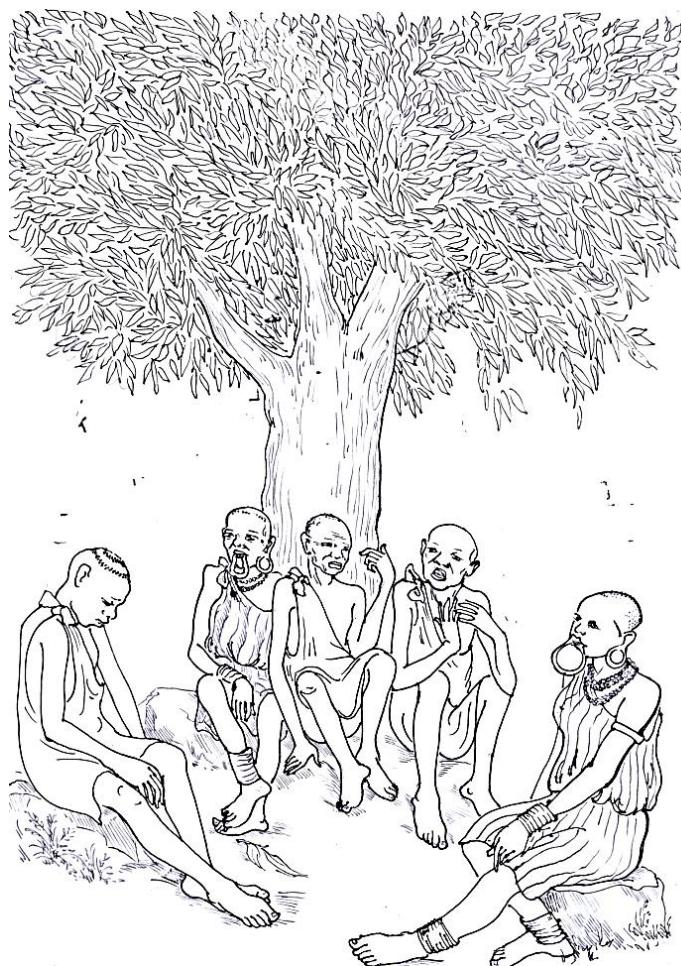
Toyi ngalokta el loga kotoyeo toyeye!

ngaoaneo ngakodheo ngadhumaneo

kudhumesendo kogodhesendo kigomesendo kadhabesendo

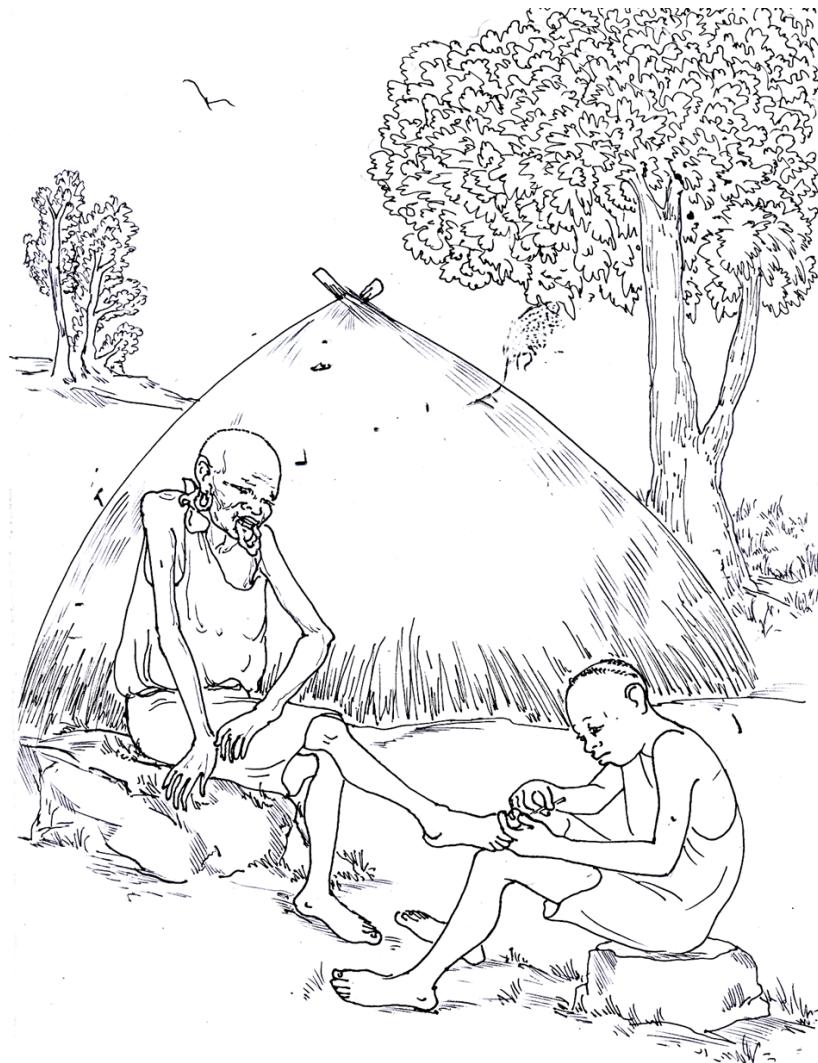
Marea zuga nyagassa

Age ngazukta kel bayte kumulong lgo korrono bhe a zuga nyagasa. Zuga nyagassa lgo gaye gore. Na hunde kel ko zuga nyagasaye, korrono madhaa bo gore dhogoy ke bhe a gayea lgo. Hunde hir kona hurtesen hiriye, liginneyo. Hunde kona edheny sedheyte, liginneyo. Segen lga tisinyana o cumulong canne :yku.

Na zuga nyagassa hunde b̄ergunyaa ge dhuyt̄eye, r̄ekke l̄okte m̄eri. Kaware rirreyo, wochin ngacaneo, dori ngakodh̄eo, k̄en̄o ngadhumaneo, k̄oha ngacaneo ko binjala ngabhḡeyo.

Na maa agge ngalokta bu m̄er sh̄ollanene :ȳkuye, maa keanaȳo. K̄en̄o kudhumesend̄o. Binjala k̄obhḡanaȳo. Dori k̄ogodh̄esend̄o. Hunde ekiye renaye, maya keheyo. Loga ge maya kigomesend̄o. Ma maya kadhabesend̄o. Na aynde ko yok hinisiya ge a challiye na tuheȳeye!

- Zuga nyagasa εəniyε ləkte ku ɔng?
- Kolea nyagany ləkte mareiyeye a ɔng ko ɔng?
- Na dhaa lə ɔng hunde binchala ngəbhəanəoye?
- Na dhaa lə ɔng hunde wochin ngəɔnnəoye?
- Na hunde kəha ngəɔnnəoye, dhaa dhandal ore?
- Na maya ko yok kəana ɔuɔnɔngɔ? Ga ngerete gaminya raman, gena ke zuga chicho, gena ke zuga nyagasa na dhɔlda bheə kəanea ke na korro (dirama).

1.

2.

mari

...

ləga kəana

-

-

-

3.

- Ngagiya a ləga kemesso na jɔyεsε ləgte ngakemesoye. (negative) Na ga ku səgəta cheritɔ! Na ngagiya hunde messo na te ushaye, lamiyεsε gena, sabbiya gu!

kədhəhəyε - ngakədhəhεo

- cyaŋac

dhuməneyε -

bhɔŋεyε -

4.

- Toyi ləga kotoyeo səgen!

Toyi ngaləkta ngerneye na gena kotoy gamma ku dhɔne, gena kotoy gamma ku raman, gena kotoy gamma ku sizi.

Na jɔya ləga ngani chaga bheə zuga nyagasa na təgɔnda dadabinyaa gu!

5.

Shirara ləga yokogungu hira madhungu na təgɔnda sabishinne!

6. Toy l̄ga kotoyeo hinisichinne!

7. J̄yese ngalokta zuga nyagasye l̄ga dh̄lagiyə eygo!
b̄ergunya, doriyo, gunya, l̄ga, hinisi, jagareə, chaha,
tilen
b̄ergunya - b̄ergunyaa ge

8. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gonda sabishinne!

9. Toyi mareə zuga nyagasa na j̄yese b̄heə k̄anəa!

mariya zuga nyagasa	l̄ga k̄ana zuga nyagasa
binjala ngabh̄anəo	k̄obh̄ana t̄lləng
aha ngaitteo	
mir̄ga ngajorreο	
kaware rireeyɔ	
gidhing ningge	
wochina k̄heəə rena ngacaneo	

10. Ngerte gaminyaye gaminyaye na b̄erta mareə zuga nyagasa dh̄one na
j̄yese b̄heə k̄anəa ke l̄ga korro (dirama). Na hunde te ushaye,
meziyeytɔ! Dha yellone sh̄ee oo ngayelloneo? Dha ngahirronu sh̄ollaneye
eane sh̄ee oo izorrreyɔ?

11. T̄gondha l̄ga zuga nyagasa bere orro :iggeu hunde sh̄ollanə na k̄anaye!

4 Maytin ko ngasin

Madha 11 Zinggoa zuga maya ko ga zuga
ngaha

Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

**zungo a maya zuga ngaha zinggoa mesea zuga maya
bolo ybhɔga gunya shama ahaa koginenea**

Zinggoa zuga maya ko ga zuga ngaha

Zinggo tayen a meri. Gena keme kari. Na nɔng ga mesea zuga maya ko gaa ngaha εllε.

Ga mesea kari a kɔha, dori kɔdha, duga, liya, bhɛga, worginya dhaga, timirti εdhemisi, kɔmɔn kaya, lɔgɔ kedha ko gena gena.

Na ga kagasena zuga maya sɔng a beo iwo, shiwo wochin, rεtε alu, zigina ba konnuny, shamanimo ko gena gena.

Zinggoa kagasena zuga ngaha sɔng a ngoṇya, ahaa koginεnεa ghendinen, shunoy wɔsha, gɔra ɔgɔr, aga, dori dira, ma ghoya, keno dhuma ko dori uja ko gena gena.

Na ngazinggoya koana kumulɔng. Zuga maya hunde kemesigi ga zuga ngaha mesε hung. Ko yɔk zuga ngaha ga zuga maya mesεyɔ. Na bhe koje bhibhiye, a ngaya zinggoa zuga ngaha zuga maya mesε kalde dhɔnε dhɔnεye. Ko yɔk zuga ngaha mesε ngangaye. Na aynde kengεrε ngangaye.

1. Zinggoye keme zuga maya ko ga ngaha kariye a geong ko geong?

 - Zinggoye kagasesen zuga ngayaye a geong ko geong?
 - Ngagiya a zinggoa kagasesena zuga maya oo ga kagasesena zuga ngaha? beo iwo, junya ghenda, ngonya, shamanimo, lgo kedha, liwa suni, ercha uja
 - Shamanimo bhe a zuga ngaha a bhaseni? Keong?
 - Timirti edhemisi a zinggoa zuga maya song. Keong?

2. Toyi lga Zinggoa zuga maya ko ga zuga ngaha segen.

A lga elehenagiy bhe a anea dhone ko bhe a ellea bhibhiy.

Cheriyo ketereny dadabinyaa gu. Na ketereny tund tgonda lgo bhe a ku sabba! Zinggoa mesea kari tgondese ketereny iho kangiten na zinggoa mesea bhibhi tgondese ketereny iho seten.

<u>zinggoa mesea kari</u>	<u>ga mesea bhibhi</u>
- _____	- _____
- _____	- _____

3. Gonyigi ngalcta urrugunyde na joya sarre ganne ko urrukte.

<u>urrug</u>	<u>sara ko urrug</u>
kha	gunya kha
duga	
liya	
bhega	
bhoga	
aga	
rira	
ghoya	

4. Toyi lga kotoyeo segen!

Toyi ngalcta ngernye na gena kotoy gamma ku dhone, gena gamma ku raman, gena gamma ku sizzi na gena kotoy na ku wush.

Na tgonda zinggoa kagasesena zuga maya ko ga ngaha dadabinyaa gu!

5. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!

6. Toy l̄ga kotoyeo hinisichinne!

7. Toyi ngal̄kta el setende na joya l̄ga urrugunyesenēa na t̄gɔndesē ketereny ngahanda ku tolloye.

<u>urug</u>	sara ko urrug
kɔdha	dori <u>kɔdha</u>
	beo iwo
	hayu bhɔga
	bangadhi bhɔga
	l̄go kedha
	gunya chamma
	sari luga
	shiwo wochin
	chunoy wɔsha
	dori dira
	ma dhawa
	keno dhuma
	dori uja

8. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!

9. Ge ghende ngaahayaye a zuga maya oo ngaha?

T̄gɔnda ke l̄ga kɔtɔgiseo na l̄ga urruknyesenēacherito!

1. Jhogoriya dhεrεε zuga maya.

10. Ori genne zugo ngerre zinggoa zuga maya ko ga gaa ngaha bhibhiy.

Ga gonyigi ngasiilinyaa εl karanεye na yokto zinggoa messεa zuga maya ko gaa ngaha ngaoreonu.

Tayland (Thailand)	Meksiko (Mexico)	Meksiko (Mexico)	Meksiko (Mexico)
Meksiko (Mexico)	Kamerun (Cameroon)	Kamerun (Cameroon)	Kamerun (Cameroon)

11. Tɔgɔnda lɔkte bere orro messe zuga maya ko zuga ngaha kariye.

Madha 12 Bheə kedhemisiyea zuga ngaha

Toyi ngalokta εl loga kotoyeo toyeye!

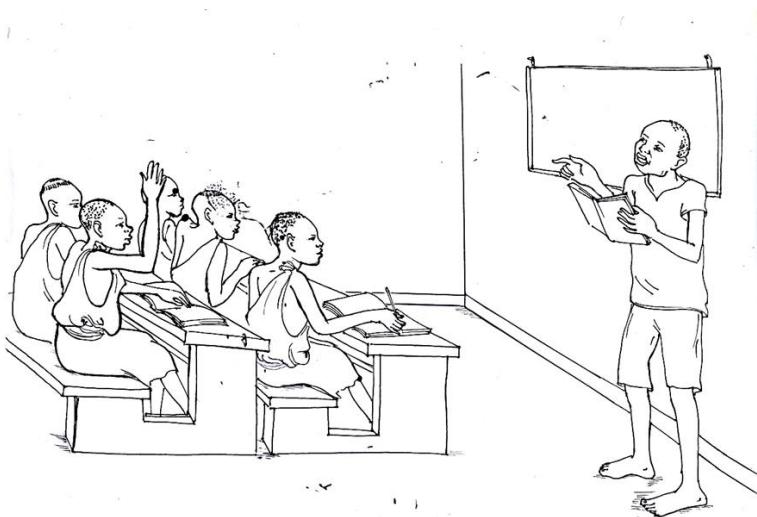
sedhey	εdhemisine	kɔjɔanayɔ	bho ghaana
kɔshɔlaneye	turumbel	ngashikko	ngakɔdhanao

Bheə kedhemisiyea zuga ngaha

Timirti a challi. Hunde kedhemisiye, loga boo mera kɔjɔanayɔ. Ga maya ko ga ngaha maa εdhemisine kari.

Zugo se, “Hunde kedhemisi sedheyte, ale a lolu, beo ngakɔdhanao, a gonggay, loga jɔne ko ga shɔgɔne ngashikko.” Na nɔng ngalokta dhere ngayo!

Dadab aynde kagayε bho gaana na kagadhanε bεrgunyaa kinginyeye. Na zuga ngaha maa εdhemisine na sabbi one na gae lɔgo kumulɔng. Hunde kɔshɔlaneye, lamaniye na madhagiye ganggoa challa. Na εane zuga ge ko zugo ga mera. Na koyɔ kɔbhε ganggua challa. Segen hunde lɔ bho gaana goreye, a akim, kuli turumbel, a hira madha erro oo a gulsa. Na zuga ngaha any kedhemisiye, ngakanyεo na kamadha laluge.

1. Hira ngaha hunde *edhemisinεye* bhe chalde a ore?

 2. Hira ngaha bhee kanyε :zugu timirtiye a ore?
 3. Zukte *edhemisinε* na ku gulsachin, akimεa, kule turumbelya, kule nyagarinya ko ge alinene zugo ko baye a ga maya sɔng?
 4. Zuga ngaha ko zuga maya bhe ellε bhiybhiye a ori?
 5. Bhe senε :zugu hira ngaha hunde *edhemisinεye* a gɔnggay, a lolu, shɔgɔnε ko jɔne ngashikko, a daleyε a yɔku sɔng oo ko yɔk ga maya ellε?
 6. Zuga ngaha ngani kedhemisiyεayo na ku gɔngga, ku lollo na lɔga jɔne ko ga shɔgɔnε na shikkεyεayo ellε oo ningge? Oo a ghurghuri kumulɔ?

2. *Bhe a kedhemisiyεa zuga ngaha yok lɔga tisinyana na urrugnyesenea.*

Sedhey hunde *edhemisinεye* (tisa), ale dokono lɔkte ku εnεng (uruk)?

Cheriyo ketereñy dadabinyaa gu na tɔgɔnda lɔga tisinyana ko ga urrugnyesenea hana ge!

tisa

sedhea

edhemisinεna

urruk

- gayε bho

- kadhanε bergunya

....

3. Toyi ngalɔkta na jɔya lɔga bhe a ku εna na cherito! Na hunde cheriyo na te ushaye, toyi sεgen na jɔya sɔgɔtaa sabune ko ga wurtune.

edhemisi

edhemisinε

kedhemisi

kedhemisiyε

kedhemisiyεa

ngaedhemisio

edhemisinεyɔ

4.

Toyi lɔga kotoyeo sεgen!

Toyi ngalɔkta ngerneye na gena kotoy gamma ku dhɔnε, gena kotoy gamma ku raman, gena gamma ku sizi.

Na jɔya lɔga ngani chaga *bhe a edhemisinεna zuga ngaha* na tɔgɔnda dadabinyaa gu!

5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6. Toy lɔga kotoyeo hinisichinne!

7. Jɔya lɔga saginuny dhiyεa ko ngalɔkta!

lɔga challa - lɔga gεrsa

bergunya kinginye -

bhoganaye bu -

hirre basi -

ganggua challa -

8. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabishinne!

9. Dhi ngahanda ku tolluye lɔga dokonea ba!

Zuga ngaha hunde εdhεmisinεye, **hale hale gayε bho.**

Zuga ngaha hunde εdhεmisinεye, _____

Zuga ngaha hunde εdhεmisinεye, _____

Zuga ngaha hunde εdhεmisinεye, _____

10.

Lokte kedhemisi doriya dadabunyde a lok geong ko geong?

Toyi ngagiya el keternyo toyeye na joya loga kedhemiseo hisab ko sayensiyo!

toy	dadabinya, dadabinya karagesena ganggu, loga kogodhena ahoo ella kartoniyo oo hergehergeyo toyeye, loga karagena dora akimuny, loga kitonena silkiyo,
kodha	haramneyo, kodhenet bhenena ge dadabinya, kodhe loga silkiyo oo kombitero
hisab	
sayensi	

11.

Togonda loga anda gao :iggeu hira ngaha boc edhemisinena sabbo na koa
na dhechana zinggoye bo gony mese a ong?

5 Kolea koboγεα

Madha 13 Eriya imaga zel dhaga

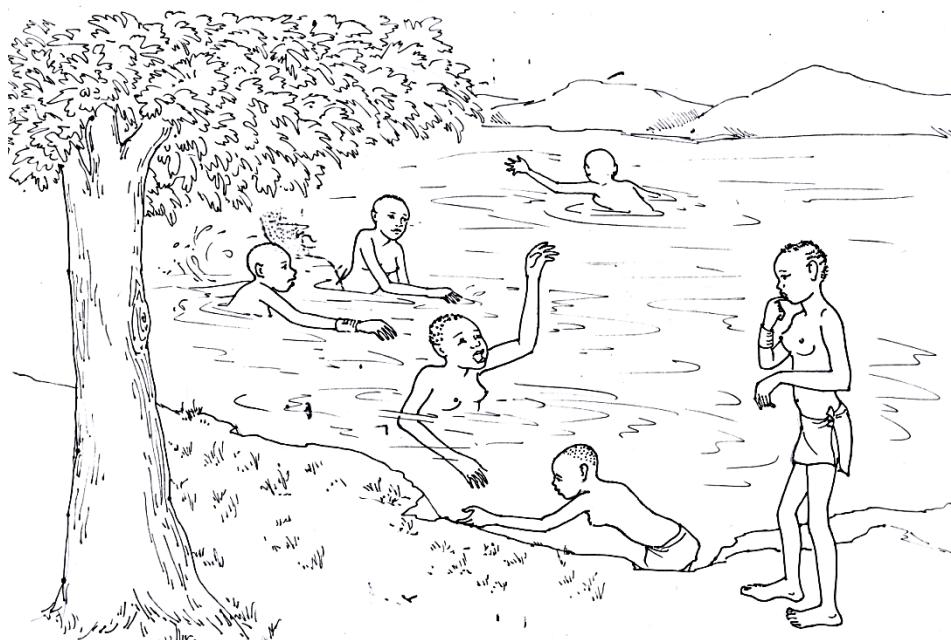
Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

εdhemisine Ngaidho Borkagiye doraa dadabuny
zel dhaga bɔrɔyεsε gushurnen taharu

Eriya imaga zel dhaga

Dha bere sedheyte ke Ngaidho εdhemisine Borkagiye doriyo wushɔ. Na hunaa doraa dadabuny nyuginεnaye, dhiganu tərite ku nɔnε Negisɔ. Na takte ko erroa Negisi.

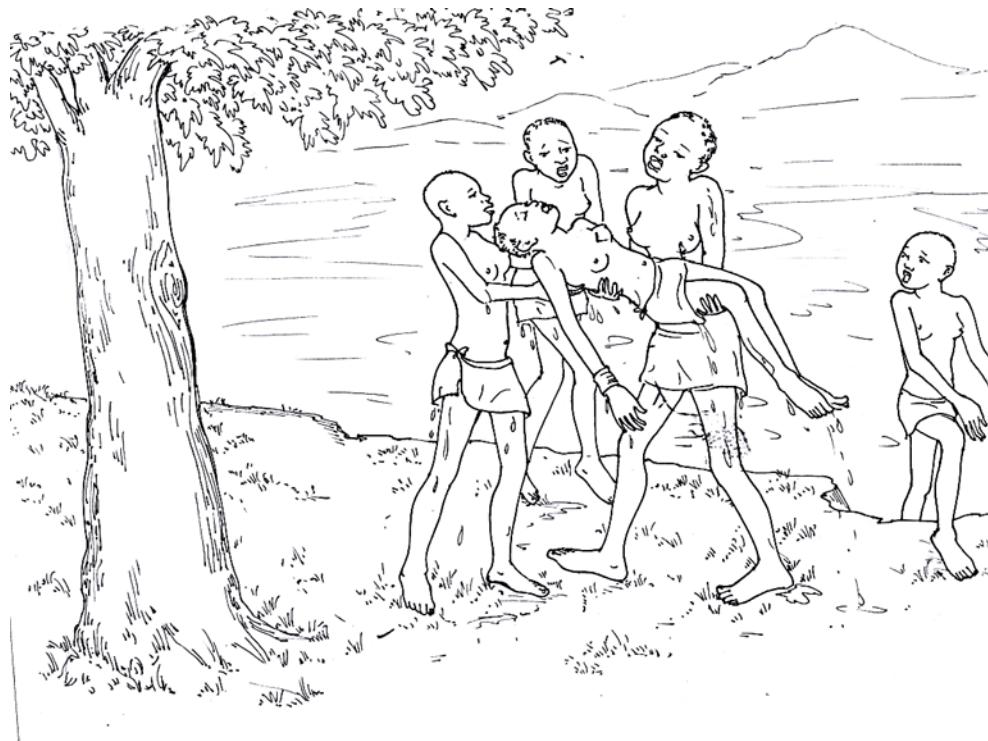
Na kali kona ago zelɔ. Na hunde he zelɔye, nɔng Ngaidho zel dhaga imaktɔ na kɔbinε nganga hung. Na hunde laluge dhake zelde, nɔng i bhɔ na guny laluge hunde bu aminε gushurnende. Na koo sεesε lalεn :konno, “*Ko inye woso na tonye! Seni ale tonye minang?*”

Na konnɔng Ngaidho ɔga rum na ogu ma toye na usε ko laluge gushurnen. Na dagu bhee hɔri na gɔyε. Na yɔk laluge senne kako me tɔllɔng na gunyε dhes. Na aru naa iho bhɔ na bɔrrɔyesε ma toye na hɔrɔa na kuyεy bho na aloo maa gucho na tahara.

Na laluge dɛɛbe gore na dhigana chɔɔ ɔr bheɑ ngɔnε. Na ngɔnε wologu erroa gina na seu, “*Wa Ngaidhoa imaga zel dhiganno na mesigi eneng hunde gɔyε na ere?*”

Na Ngaidho kedha nyabi na wurtɔ zelɔ bheɑ hɔrra ngani ngakɔyo.

1. Orre εdhemisinεnε Ngaidhoye keli εnεng? Na doriya gεnyε a isɔng?
2. Ngaidho hunde kidhigan Negisɔye, ken timirti oo kidhigan nganga hung?
3. Ngaidho dhaa zel dhaga imag keɔng?
4. Ngaidho hunde guyne zelɔye, laluge dhεes gunyε ore?
5. Ngaidho hunde lalena iho bhɔ ngaori anda ale dok ore?
6. Ngaidho ngone hunde dεmnyesεn bεkanyaa Ngaidhoye dhaa lɔ ɔng?
7. Igge bere sabbɔ zel dhaga gaano εnεng oo ori? Ga yoktoyc!

2. Toyi lɔga kotoyeo sεgen na aliyεy ngalɔkta ghineyεye!

Zugo

1. Zukte εl kamannagiye toyeye a nεng ko nεng?

Kolekoɔr

1. Kamanna i bhonnong?
2. Kamanna dha bere anna minane?
3. Ngakamannaa a ungo isɔng? (ihono minang?)

Lɔgakodokono

1. Kamanna bansana bhonnong?
2. Na koo dagu ore?
3. Na lɔkte dεesεye a giyong?
4. Na kamanna ogo na dhechiya εnεng?

3. Lɔga kɔtɔgiseo sabbɔ kɔgɔdhane bideliya bo na hunde dhechinyaye, kunyuk milikitinyaye ganneye!

errokalikonaagozelɔ

Erro kali kona ago zelɔ.

nɔngzeldhagaimaktɔ

koinyewoso

tonyεnakago

senialitonyleminang

- 4.

Toyi ngalɔkta kotoyeye na shilde ngaya se, *Na koo seese lalen :konni, "Ko inye woso na tonyε! Seni ale tonyε minang?"*

Na tɔrtε ko :iggeu lɔg gena ga toye ngaya ninggenena, εlla bhɔ na ke lɔga kotoyeo!

5. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!

6. Hira madhiy nger erro gaminyaye gaminyaye. Na gena toyε ngagiyα ell hungge, gena toyε ga yokono laleno, gena toyε ga yokono ngɔne.

7. L̄ga yokono hiriyo maya sabɔ koy kelle tena na wurtɔ kunyuk kelle tenne s̄egen. Na hunde ngani koyokte, kenger kommagiye.

Kona se Tonyε na kago! Konase, “Tonyε na kago!”

Lalen kona se Ko inye wo so!

Sedhey kona se Seni ale tonyε minang?

Ngɔne seu Wa Ngaidhoa imaga zel dhiganno.

Na ghinu na seese Wa dhiganu na mesigi εnεng hunde gɔye na ere?

8. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!

9. Ojigi ngalɔkta urrunyeseneye hande ganneye!

i dhakea hea gɔnyu amine dhake
Na hunaa hea chɔc zel na laluge _____ zelde, nɔng
_____ bhɔ na _____ laluge hunde bu _____ zelde na
_____ gushurnende.

10. Igge hunde bere boto bhokonɔye, orro ɔng ko ɔng? Ori genne, gaw, kidhona bibiyo, yirisena ko keginyaa dusuny bere arto oo ngani? Yoktoyo!

11. T̄gɔnda l̄ga bere orro huna botto bhokonɔ. Gaw, kidhona bibiyo, yirisena ko keginyaa dusuny hunde bere artoye, t̄gɔnda dadabinyaa gu toye.

Madha 14 Lɔga kɔwaya gaw

Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

**Bartua Miroma Selemuy Tubungɔ kataldayeo
satinya rammanno, sizziyɔ, illɛyɔ, issabbayɔ, isseyɔ, sakkalɔ**

Lɔga kɔwaya gaw

Anye kani Bartua Miroma na kabhagi Selemuy.

Na kali kona kabandao ko bækaya nanu kee Bartagi bhelleyst
na kayteo kowi Tubungɔ gawgiye.

Na kɔchɔyao satinya sizziyɔ.

Na hunde kugunyo bheɑ gawuye, zugo ningge. Na kayto chɔɔ
bheɑ gessony na kawso ngonu.

Na hunde se kete satinya wuyte, zugo ge muchugi muktiya.

Na kayteo kowiya nayo na kataldayeo birinya zugo sizzi ko
tɔmɔn.

Na kataldayeo hɔtay kəngi kari.

Na satinya illɛyɔ zugɔ tɔkta beo ko tənɔ ko mədərni.

Gena hoyey ahaye chichi chichi, gena hoyey ruminya.

Gena araginya.

Na satinya issabbayɔ zugɔ tala aha.

Satinya isseyɔ zugɔ te məri na ikisse.

Satinya sakkalɔ bheə kodoko jagariyɔ garu. Na Bartagi
təngəru zugɔ mərtin na seu, “Ngazukta bhoy hony bhe ku
ɔng?”

Na keseyesε, “Hony oria ge chi so, a inde ke gawɔa boye!”

Na satinya tɔmmɔnɔ kabandao Tubungɔ.

Na ɔrɔ kɔchɔyao jhaynɔ satinya sizziyɔ.

1.

1. Bartua Miroma bhak ore?
2. Bartu ko Bartagi huna hεaye, gawgiye lεgɔnne ɔng?
3. Na hunaa hε chɔɔ Tubungge ujone satinya isɔngngɔ?
4. Zuga choo mushuga mukinya satinya isɔngngɔ?
5. Satinya illεyɔ zugo tɔkanε ɔng ko ɔng?
6. Na ngakoleonu gawu kɔsen satinya isɔngngɔ?
7. Bartu ko Bartagi hunaa bansanea Tubungɔye ɔrɔ ujone satinya isonggo?
8. Na hunaa Bartagi εngersa zugo mertinde, seu εnεng?
9. Na Bartagi ngazukta bu ikisine gawugiyε εngere kεɔng?

2.

Toyi lɔga kɔwaya gaw sεgen.

Ngalɔkta kotoyiye yokogiyε lɔga kɔbinεna.

Ngaunggonu bere hεe Bartu ko Bartagisi Tubungɔye, lɔga kɔbinε εnεng?

Yokto lɔga hεea Bartu ko Bartagi gawgiye Tubungɔ na mesεa kɔbayɔ ngadamita orro karaneye. Na hunde te ushaye tɔgɔnda dadabinya gu.

1. Bhelleys Bartu ko Bartagi bansane Selemuyɔ na hε Tubungɔ.

2. Satinya tɔmmɔn ko dhɔnε ko bhe satinya ramano _____

3. Satinya siziyo _____

4. Satinya wushɔ _____

5. Satinya illεyɔ _____

6. Satinya isabayɔ _____

7. Satinya sakalɔ _____

8. Satinya tɔmɔnɔ _____

9. Satinya tɔmɔn ko dhɔnε ko raman _____

10. Satinya sizziyo _____

3.

Lɔga urrugnyesenea εaniy madhaɔ.

Hunde kɔgɔn lɔga koyogesenə zugoye, kunyug gundiyo!

<i>lɔga koyogesenə hira dhɔnεna</i>	<i>lɔga koyogesenə zugamεra</i>
Bana tunɔ!	<i>Banda tunɔ!</i>
ɔge kowi!	
Guny hiri!	
Ogo kuyεy!	

Awus bhe chinyi!	
Talleý kowi!	
Tala rum!	

4. Toyi l̄ga kotoyeo s̄egen na hunde te ushaye, ulubu dadabinyaā kotoyeo na t̄gɔnda l̄ga k̄dhaneā bhelleý ko bhee doge satinya illey k̄bøy!

5. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!

6. Toyi l̄ga kotoyeo s̄egen!

Na hunde te ushaye, ulubu dadabinyaā kotoyeo. Na hira madhiy kotoyeung l̄ga kotoyeo na kishil bheā dhechinyaneā satiyā na kighinong l̄kte el ngasatitonu toyeye.

7. L̄ga urrugnyeseneā εaniy madhaō.

Hunde k̄gɔn l̄ga koyogesenā zugoye, kunyug gundiyo!

<i>l̄ga koyogesenā hira dh̄nenā</i>	<i>l̄ga koyogesenā zugamera</i>
T̄ga beo!	<i>T̄gta beo!</i>
	<i>Hoyay ahaye chichi!</i>
	<i>Dagaangoonu!</i>
	<i>Ngaengerso!</i>
	<i>Yoktese l̄go!</i>
	<i>Imigiliwa!</i>
	<i>Usigitila!</i>

8. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!

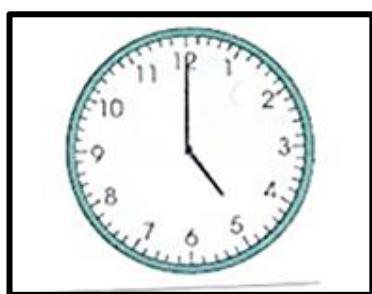
9. Gawgiye kojčana ahaa k̄t̄ka ko ruminya ko ahaa chicho chicho.

Na ahaa chicho chicho a ɔng ko ɔng? T̄gɔndayo!

Ahaa chicho a nyomay, barabara,

10. Cherio satiya bo gore blakborɔ na ngerte gaminyaye gaminyaye na dhɔlda lɔga kɔwaya gaw ke na korro. Kona kete Bartu, kona kete Bartagi, gena kete zuga matea geso, gena kete zuga tallɛa kobi, gena kete zuga talnɛnɛa ruminya, gena kete ga tɔkanɛa ahaa kiwoo, gena kete ga talnɛnɛa ahaa chicho chicho. Na hunde dhɔlano ke na korroye, kona kishil blakborɔ na kɔdhɔl sati!

11. Esedha lɔga meso ngaungga ku dhɔnɛye satiyɔ kɔwayɔ na tɔgɔnda dadabinyaa gu!

Madha 15 War

Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

War Warɔ Warɔye Warte ngakidhoya ke Warte
bhorinyaā mera ngabhorinyaonu darnyoga
kerre gonggulɔ kinyangetu kinyangεa arronya

War

War keli ɔng? A galite ku ɔng? Hunde kali kali zugo sennε
kago Warɔ, kago Warɔye, ngani shigit? Yee, War keli kidhoa
boo gore!

Na bhake bhorinyaā bo mera εtechεa kidho tugo. Na
ngabhorinyaonu gena keli Bume, Mun, Ngidi ko Murlε.

Na a kidhoye basse ngabhorinyaā kali kaliye. Bhee baseye,
hunde ma dhine dhik na haresene hana ku darnyoga na
ngɔyεye, hanaa odonea ma modhɔsa kudukane liwa na kambo.
Na a hande keli buyayte.

Na a kidhoye hunde ma se kidhiyεye oo se kɔgɔnde a bhɔ na a
ramay gore. Hunde kishil tanyeo na kuguny oo kadharesende,
riri na ninεtɔ.

Na hunde ke kerre tandɔye, kerre gonggulɔ. Jagariyɔ
ngakerreso. Kuguynεyɔ na amiye :kinyangetu.

Ahaye el ma toye ngonuye a méri. Kinyangea, arronya ko urgussa.

Na ngakidhoya ke Warte, gonggulɔ sɔng ngakerreso. Kali kona kolea isabany ma ngɔyε na kerre hana ku ghɔgɔli jagariyɔ.

Na a kidhoye ke Warte ni!

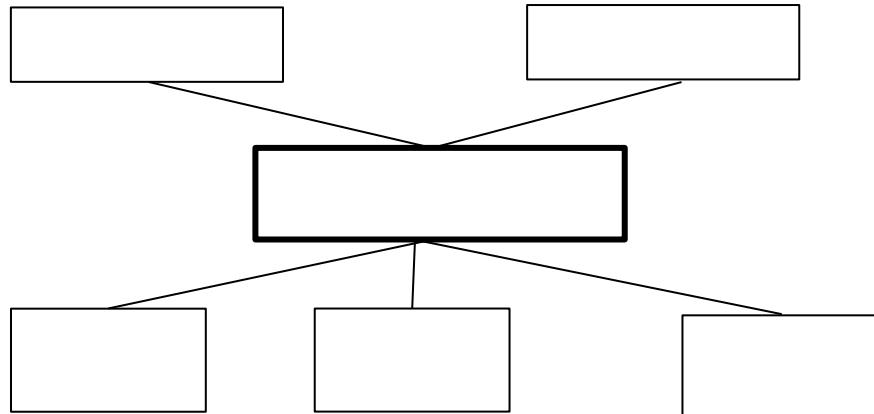

1. Siiliyo kor ɔng ko ɔng?

 2. War keli ɔng?
 3. Bhorninyaye bhake War jaye a geong ko geong?
 4. Na zugɔ :ngakidhonu εana εnεng ko εnεng? (think also of irrigation and hydroelectric power uses)
 5. Ngakidhonu ke Warte hunde kel taanyeyɔ na kadharesende, me ɔng?
 6. Ngakidhonu ke Warte kerre ɔnɔnɔngɔ?
 7. Kεginyaye bhake ma toyeye a geong ko geong?
 8. Maa Wari he na dasinε ori?
 9. Guyo hunde dhakte, maa Wari bhɔdhinε ke εnεnεngi?
2. Toyi lɔga *Ngakidhoya* ke *Warte* sεgen. A lɔga dhugunnogiy lɔga *Waruny*.

Na cheriyo kεtεrεny dadabinyaa gu na tɔgɔnda lɔga bheɑ ku sabba kεtεrεny iho kerghεnɔ! Na wurtɔ tɔgɔnda lɔga gεnyε ngakεtεrεnyaa εl dheyɔ dheyɔye gaminyaa gε bhibhiy.

3. Toyi ngalɔkta na jɔya lɔga bheɑ ku εna na cheritɔ! Na hunde cheriyo na te ushaye, toyi sεgen na jɔya lɔga kɔtɔrεa sabbɔ ko wurtɔ.

Warɔye Warɔ Warte War Waruny

kidhoa	ngakidhoya	kidho	kidhogiye
kidhoye	ngakidhoonu		
bhorinyaa	ngabhorinyaa	bhorinya	
bhorinyaye	ngabhorinyaonu	bhorinyay	

4. Toy ioga kotoyeo s̄egen!

Toyi ngalokta ngerne ku isseyte na toyi gaminyaye gaminyaye!
Na hunde te ushaye, toyi ko hira madhiy s̄egen na kighinong lōkte el ngagaminyaono toyeye. Na yokto ke mōkonyi.

Na wurtō tōgonda ioga ngakidhoya ke Warte dadabinyaa gu!

5. Shirara ioga yokogungu hira madhungu na tōgonda sabbichinne!

6. Toy ioga kotoyeo hinisichinne!

7. Ioga itinyanea ioga kōtōgiseo keli ioga idhochea ioga kōtōgiseo

Toyi ngalokta el keterenyō ku raman ramande na itinyana ke ioga kōtōgiseo ke dhōne!

Hunde kēlēhēnanaye

na, hunde, bhee, huna, hunaa, oo,

<i>Ioga kōtōgiseoku raman raman</i>	<i>ioga idhochea ioga kōtōgiseo</i>	<i>Ioga kōtōgiseona arrabanena</i>
<i>Ma dhine dhik. Haresene hana ku darnyoga.</i>	<i>na</i>	<i>Madhine dhik <u>na</u> haresene hana ku darnyoga.</i>
<i>Hanaa odonea ma mōdhosa kudukane liwa. Kambo.</i>	<i>na</i>	
<i>War a bhō. A ramay gore.</i>	<i>na</i>	
<i>Ma se kidhiye. Kidho a bhō na a ramay gore.</i>	<i>hunde</i>	<i>Hunde ma_____</i>
<i>Kerre tando. Kerre gonggulō.</i>	<i>hunde</i>	

8. Shirara ioga yokogungu hira madhungu na tōgonda sabbichinne!

9. Toyi ngalɔkta. Gena a saraa kidhonnuny, gena agga keginyaa bhakεa ma
toye, gena a sara zuga bhakεa War jaa.

Na ojigi tayεna ge bhibhi na tɔrtε gena sabbiya gu!

Murle, War, Merum, urgusa, kinyang, Mun, Gibbe,
arro, Ngidi, Abbay, Kurren, dɔlme, kono, Mela,
Dassanech

Sara kidhonnuny

Kurren,

Sara keginyaa bhakεa kidho toye

dɔlme,

Sara zuga bhakεa War jaa

Murle,

10. Shirarra lɔga Yirisiya kee Abbaya.

11. Igge bhe hinno na senno bottεye a ore? Na senno ngoonu argi ɔng?

6 Isiworti

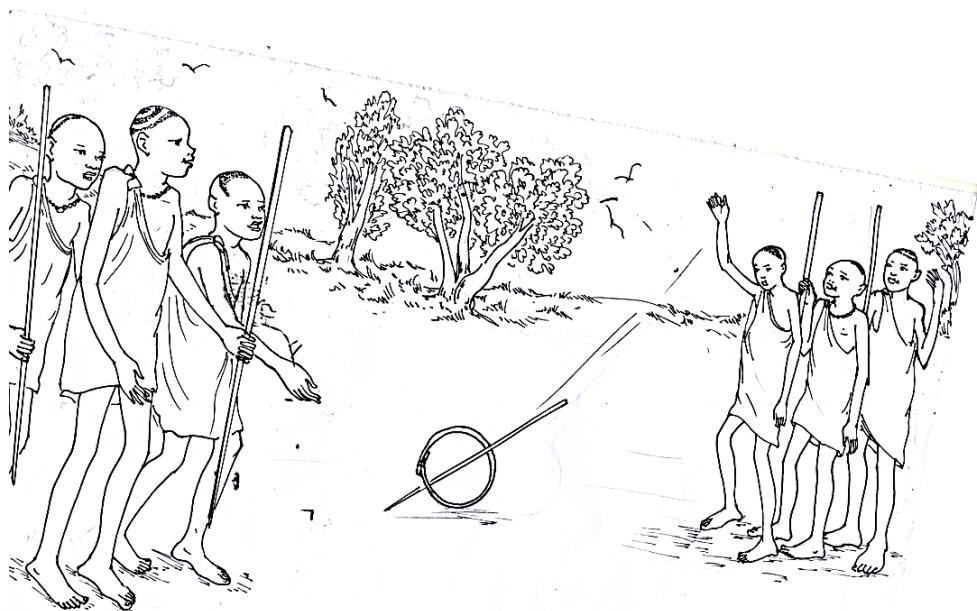
Madha 16 Kɔmkɔm

*Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!
tiranya errony ngatiranyda kee kɔmkɔmbe gaminya sizzi
tilili korondoy usuk ngatiranyokta*

Kɔmkɔm

Kɔmkɔm a tiranya errony. Na kitirany bheɑ ku bal oo mogiyo. Na kɔmkɔm a gaminya sizzi: usuk, tilili ko korondoy. Na ngatiranynyokta inde yellε :errou gooreye a usuk.

Sabbɔ usugine tene na kalde se kete mirreyte, wakte ko tilili. Na kɔdhhdhe na hunde kargariyoye, wogenε ko korondoy. Na korondoy a tiranyde bolori ngatiranynyo, lɔ dhaga toye. Na hunde kumuktaginy sholinya na ngani ngadhemanoye, karakinydɔ. Na hin tegamo. Na bheɑ ngatiranyda kee kɔmkɔmbe, lɔga challa ellε, ga gersa ellε, kodokono ngatiranynyokta ku sizziye.

Tilili hunde kitirany na gena kaje go diirte, hinisi ngœ na dhagineyc.

Segen hunde kujukana kœmkœm na kœgon na kona jimbe, kœgon sholœ. Segen hunde kusugine na jimi sabbœ sabbœye, kœdhinydœ.

Korondoy nong anna kœgdha zuga mera. Na ngoonu hunde ngakebhœgineyo na kœgon jœgœla jœgœlaye, kuhurtinœyœ.

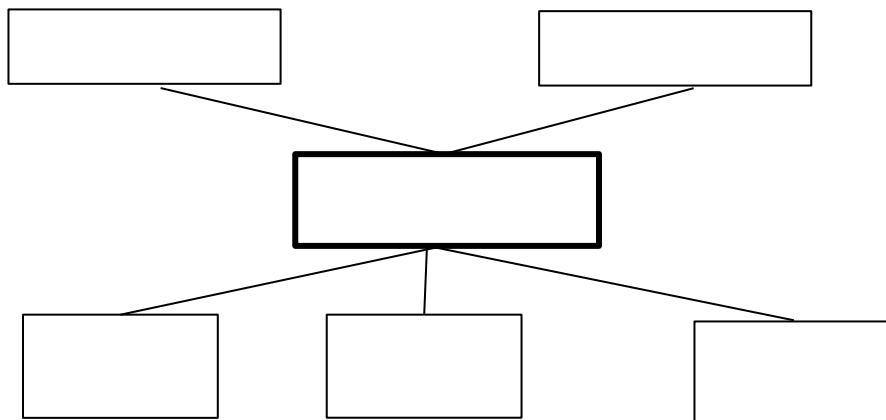
Na ngatirany nyokta bœa errony ko bœa zuga bibiyo a challi dhogoy. Kitirany na kimak su ko hozzo, shonyakiy tiranyœ hunde kœdeysinœye.

1. Kəmkəm kitirany bheə ku ɔng?

 2. Na ngatiranyokta bhoy inde kədhədhe zuga məraye a inong?
 3. Hunde kumuktaginy sholinya na ngani ngadħemaninyoye, mesi ɔng?
 4. Hunde kəgħdha tilili na kawaktex korondoyte, maya hin ɔng?
 5. Tilili hunde kitirany na gena kajex go diirte, mesex ɔng?
 6. Hunde kusugine na kona jim sabbu sabbux, dokono ɔng?
 7. Hunde kusukte na te ushaye, mirreyek kowogeset tirany inong?
 8. Kəmkəm a bheə kenex εneng?
2. Toyi loga Kəmkəmuny səgen. A loga dhugunnogiy loga kəmkəmuny.

Toyi ngalokta ngerne ku illeyte na toyi gaminyaye gaminyaye!
Na hunde te ushaye, toyi ko hira madhiy səgen na kighinong ləktele el ngagaminyaoно toyeye. Na yokto ke məkənyi.
Cheriyo keterenya dadabinyaa gu na təgħoñda loga bheə ku sabba keterenya iho kergheno! Na wurtu təgħoñda loga dhiyea ko ngagaminyaa kəmkəmuny ku sizziye ngaketerenya el karane. Na loga challa ko ga gersa təgħoñde se ngaketerenya el tunu ku ramande.

3. Jċya loga yokogiyəa εna oo eygo! Na wurtu ko igge jċya ge ku sizzi ngadmita sabbiya gu.

 1. tiranya (erro) **tiranya errony**
 2. sholinya (lusa)
 3. tena (hiri)
 4. loga (təgen)
 5. kəmkəma (gamogi)

4. Toy l̄ga kotoyeo hinisichinne!

- Na igge bhoy berta tayena komkomuny bhibhiy na t̄gonda l̄ga ge dadabinyaa gu!

5. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gonda sabbichinne!

6. Toyi l̄ga kotoyeo s̄gen!

7. Toyi ngalokta na ko igge t̄gonda ngadamita sabbuneye, damiya urrugnyesenea l̄ku!
k̄n komk̄m	dhak hor	ujuk b̄ε
<i>anye k̄k̄dhī komk̄m</i>	<i>agge k̄ḡon komk̄m</i>	
<i>inye k̄d̄hi komk̄m</i>	<i>agge k̄k̄dh̄ho komk̄m</i>	
<i>n̄ng k̄n komk̄m</i>	<i>igge k̄d̄hd̄ho komk̄m</i>	
	<i>ȳk k̄d̄hd̄he komk̄m</i>	

8. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gonda sabbichinne!

9. L̄ga urruknyesenea a l̄ga dokonea l̄ku ba.

T̄gonda ngalokta na j̄ya l̄ga urruknyesenea na cherito!
komk̄m usuk, hor dhaga , ḡra rima
tilili_____ sholiniya_____ sabba_____
timma_____ ruminya_____ b̄ε_____

10. Shirara l̄ga kishirarra.

11. T̄gonda l̄kte tiranyde yello : iggeuye!

Madha 17 Re dhɔrɔgɔsina chachagi iswortiyɔ

Toyi ngalɔkta el lɔga kotoyeo toyeye!

*isworti iswortiyɔ iswortinya ngaiswortinya maga
daga ruminya dhagatilili kɔdha korondoy
bhεakaneasεse siyɔdhɔrɔgɔsin atey sanεna*

Re dhɔrɔgɔsina chachagin iswortiyɔ

Iswortinyaaa chachagiyea re dhɔrɔgɔsin a gaminya méri.

Maga, daga, ruminya dhaga, tilili kɔdha, korondoy ko usuk.

Maga hunde kamagine ko zugo tii tiiye, kan dhɔrɔgɔsi na chɔɔ
hunde kamagi hirre ku mirogi magineno na ujjε ba na joriyɔ.
Segen hunde maginy konno siyɔye, maychondɔ.
Daga nɔng atey sanεna ko muninya na chɔɔ hunde karak
konno, dhak hichinggir hung.

Ruminya dhaga chachagiye bheə kaneə sese hunde maa hiri karak oreye. Na chɔɔ hunde karakte ko kona bhirechinne a bhaseni. Dhagi hana taa dhagineneo ko zugo ruminyaye. Tilili nɔng chachagi siyɔ dhɔrɔgɔsin ko ramatin hunde ujigi kɛgte heo bεye kɔ rɛna na aynde kihinεye. Na koyɔ usuk ko korondoy a nganga sεgen.

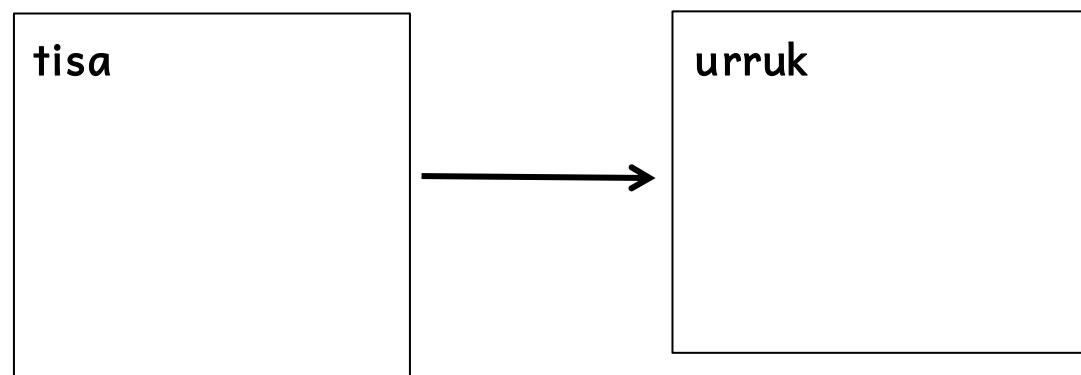
Na lɔkte kihin ngaisiwortinyaye a ngagiya na maa isiwortinya keme na chachagiye lɔga ge na kεenje rεa na lɔk genne.

1. Isiworti chachgi dħorċoġsin iñong?

 2. Hunde kamgine ko zugo tiiye, keme ċng?
 3. Na nong daga mesi εneng?
 4. Rumiya dhaga chachagiε lók geong?
 5. Tilili chachagi ċng?
 6. Isworti keme na kemesigi εneng?
 7. Iswortinya a gaminya isong?
2. Toyi loga kotoyeo səgen. Na hunde te ushaye, toyi ko hira madhiy səgen na kighinong lókte εl ngagaminyāono toyeye. Na yokto ke mokonyi.

Bhe a re dħorċoġsinā chachagi iswɔrītyo yok **loga tisinyana na urrugnyesenea**. Maga, daga, ruminya dhaga, tilili kċċha, korondoy ko usuk (tisa), ale re dħorċoġsin chachagi εneng (uruk)?

Cherijo ketereniy dadabinyaa gu na tħoġoñda loga tisinyana ko ga urrugnyesenea hana ge!

3. Ngagiya a **loga kachachanexa na dħolagiyex εna**. Jøya loga keliyex ahaa lomi na cherio loga dħolagiy εna!

na lomi dħonex	ga lomi ke méri
1 nanu	4 ganyu
2 nunu	5 gunyu
3 nene	6 genyε

Hunde kelheñnanaye

1 Ruma nanu bare garra.

4. Toy loga kotoyeo segen.

Toyi ngalokta ngerne ku illeyte na toyi gaminyaye gaminyaye!

Na hunde te ushaye, ulubu dadabinya kotoyeo na tøgønda loga ella loga kotoyeo toye sabbichinne!

5. Shirara loga yokogungu hira madhungu na tøgønda sabbichinne!

6. Toy loga kotoyeo hinisichinne!

7. Ngagiya a loga dhølagiyεa eygo. Gonyigi ngalokta kεlehenagung εl karaneye na mesigi ngadamita na cherio loga dhølagiyεa eygo!

anna kɔlɔma kari	aggə kɔlɔma kari
1 anna na	5 agga ga
2 anna nayo	6 agga gayo
3 anna nu	7 agga gu
4 anna ne	8 agga ge

Hunde kεlehenanaye

1 Ngakuraonu anna na.

8. Shirara loga yokogungu hira madhungu na tøgønda sabbichinne!

9. Gonyigi ngalokta na joya loga dhiyea ko ngalokta korrroe. Na oytese loga kotaqiseo toye.

Hunde kelehenanaye

Re dhoroqosin **chachaginy/ajiny** isworiitiyo

Segen hunde **maginy/chardhukeny** konnaye, maychon ke bhaseni.

chachaginy

ajiny

maginy

ujugi

karak

ruminya dhaga

10. Ngerte na esedhe loga hunde isworti ngakemesaoye, kodokonea loga gersa. Na kodokon loka geong ko geong? Na dhone dhone kohoya na koyotoyo!

11. Bertha iswortinyaa chachagiyea re dhoroqosin gena ge loga kotoyeo toye ninggyeye na tigondayo!

Madha 18 Kamannaa hira dhaka hor

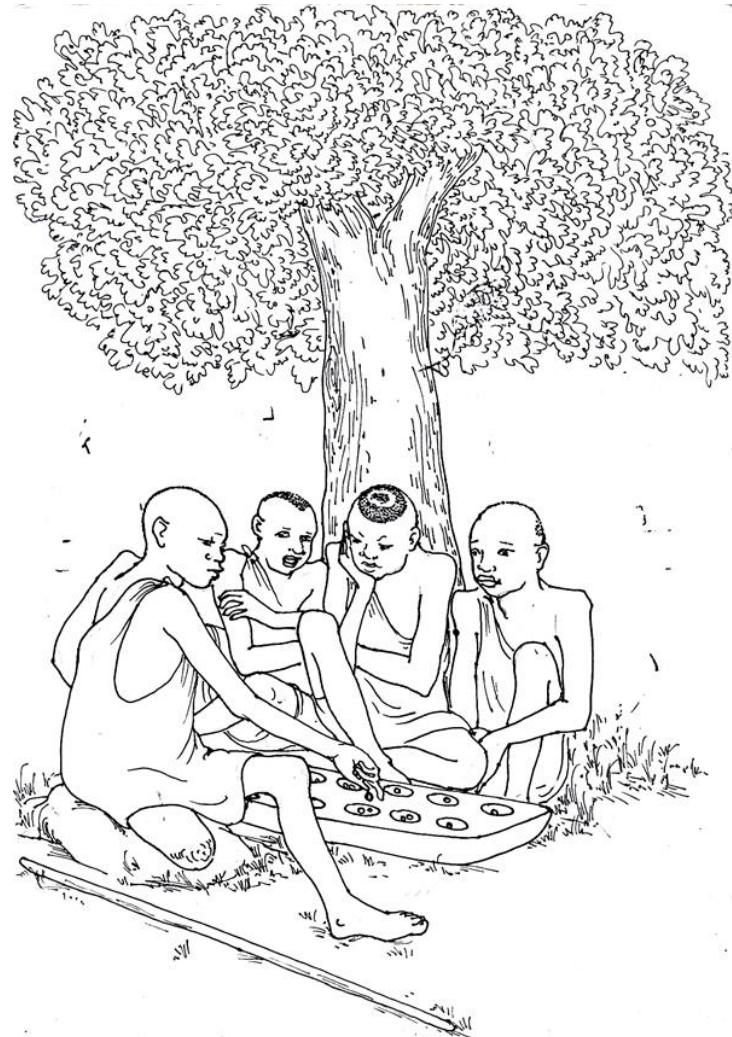
Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

Jagarekennε Bolobume jagare a anyakuwanne
karaga hor hirajagare gersa ga jagare bassa

Kamannaa hira dhaka hor

Dha bere hirre ke Jagarekennε ga hor dhaga gore. Na kali kona dhi ko bekanyaa genynyε gen or konno Bolobumegiye. Na hunaa hea chɔɔ orte, ago rija bu dɔyεa :tεgennu. Na tεlda bay. Na hunaa ellanea bayte, zugo hoyo na isaya. Na dhaga kali dirr ko tεgεna ngɔrronu ke Bolobumeye.

Na ngɔrronu dha bere lɔ hirre ngɔana kεyɔ na jagare a anyakuwanne. Na i ngɔrronu re na konnɔng ko na isau tεgεna isayεa zuga ora nεnε. Na konnɔng tεa rijɔ bay na dhaga ko zugo kali. Na egu eri kona na sεesε, “*Ok na kuyεy hor!*” Na eri rau hor na kuyεy. Na sεesε tεgεna orony, “*Hoya, karaga hor!*” Na dhakte horɔ dirr na zuga bassa lɔma jagare karaga gereng.

Na nɔng hira jagare gersa hunde dhak hor na se, “*Karak ga jagare bassa kibhiik jagare huna nanu koyɔ kighisiy bay bay!*”

Na Jagarekennɛ aru zuga orony hunde karak horɔ gerengge.

Na seu, “*Ga, ko anye kilobtɔ! A hirre dhakiy eneng gore ande!*” Na ilobu na dhakte na Jagarekennɛ kindee ole segɛn na seu, “*Dha ga chi ni go!*” Na tegena genye se, “*Nganda a hirre ngakɔanao chi so!*”

Na Jagarekennɛ waga ko tegena genye ɔrrane na seesɛ tegena genye, “*Yee, wa lɔ hirre gersi dha! Horɔ dhakiy gereng!*” Na tegay kona seesɛ, “*Ale dhakeny hor inye re na se, ‘Karak kɔmɔniya ɔra rena bi dhɔne ninggen.*””

1. Ngakamanna toye inde ek eri na kudhuma horte a neng?

2. Ngahirra anyakuwaneye dha bere jagare am ɔnɔng?
3. Na hunde Jagarekenné karak horɔ səgende se εnεng?
4. Na bhe a hira anyakuwanεna ko bhe a Jagarekenné hor ga inong gore?
5. Na bhe nghira anyakuwaneye gaye hor gore a ore?
6. Ago ɔrɔ na ghini lɔga kengelanεa horɔ bhe a zugə bibieo na bhoroyɔ hoyo na yeldo ke lɔga koro kawariyɔ (dirama).

2. Toyi lɔga kotoyeo səgen na aliyeŋ ngalɔkta ghineyεye!

Zugo (ΖΥΓΟΣ)

1. Zukte εl kamannagiye toyeye a ne ko ne?

Kolekoɔr(ΚΟΛΕΚΟΡ)

1. Kamanna i bhonnong?
2. Kamanna dha bere a minane?
3. Ngakamanna a ihono minang?

Lɔga kodokono

1. Kamanna ihono εnεng?
2. Na koo dagu ore?
3. Na lɔkte ku dhereye a geong?
4. Na kamanna ogoo na garase ore?

3. Lɔga kotogiseo lɔ lɔga ku εna. Hunde a saraye, *lɔga kachayesena sara* εllε. Hunde kεlεhεnanaye:

Jagarekenné - nɔng

tεgen - yɔk

Tøyi ngalɔkta kotogisi εl kεterenyo toyeye na wurtɔ ngalɔkta εl karanεye lɔga *kachayesena* sara jɔya :igeu.

sara		lɔga <i>kachayesena</i> sara	
Jagarekenné	kɔ Bolobumegiye.	Nɔng	kɔ Bolobumegiye.
Jagarekenné ko bekanyaa gεnyε	hε Bolobumegiye.	Yɔk	hε Bolobumegiye.
Anye ko bekanyaa ganyu	kεhεyo Bolobumegiye.	Agge	kεhεyo Bolobumegiye.

Hira jagare gεrsa dhak hor. Nɔng dhak hor.

Tegən hoyə.

Jagarekennə ko zuga orony isayε.

Anye ko tegena ganyu kawakto ḷro.

4. Toyi ngalokta kotoyeye na shilde ngaya se, *Na Jagarekennə seeſe tegena genyε*, “*Ga, ko anye kilobtɔ!*”

Na tɔrte ko :igeu lɔg gena ga toye ngaya ninggenena, ella bhɔ na ke lɔga kotoyeo!

5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6. Toyi lɔga kotoyeo sεgen!

Hira madhiy nger erro gaminyaye gaminyaye, na gena toyε ngagiya εl hungge, gena toyε lɔga yokono hira jagare gersa, gena toyε lɔga yokono Jagarekennə, gena toyε lɔga yokonea bɛkanyaa genyε.

7. Ngagiya a *lɔgakachayεaεna*. Jɔyεse lɔga kotogiseo bhiybhi.

Anye karaki zel.

Inye ngunynendɔ.

8. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

9. Mesigi ngalokta ke lɔga kɔtɔgiseo!

1. rijk ba

2. karak ga jagare basa

3. kibhiik jagare

4. aru zuga orony

5. εsedhu lɔgɔ kengɔ

Hunde kelhenanaye Hirajagare gersa tearijk bay.

10. Zugə shɔlaa bhoyɔ hunde ɔana lɔk gena goreye, gaoyɔ? Yoktoyɔ!

11. Tɔgɔnda lɔga bere orro oreagu bheə zugə shɔlaa bhoyɔ hunde ɔane lɔk gena goreye.

Na hunde te ushaye, toyvese lalugu!

Madha 19 Damiya kɔbinεnεa tiranya kuraa jagariny

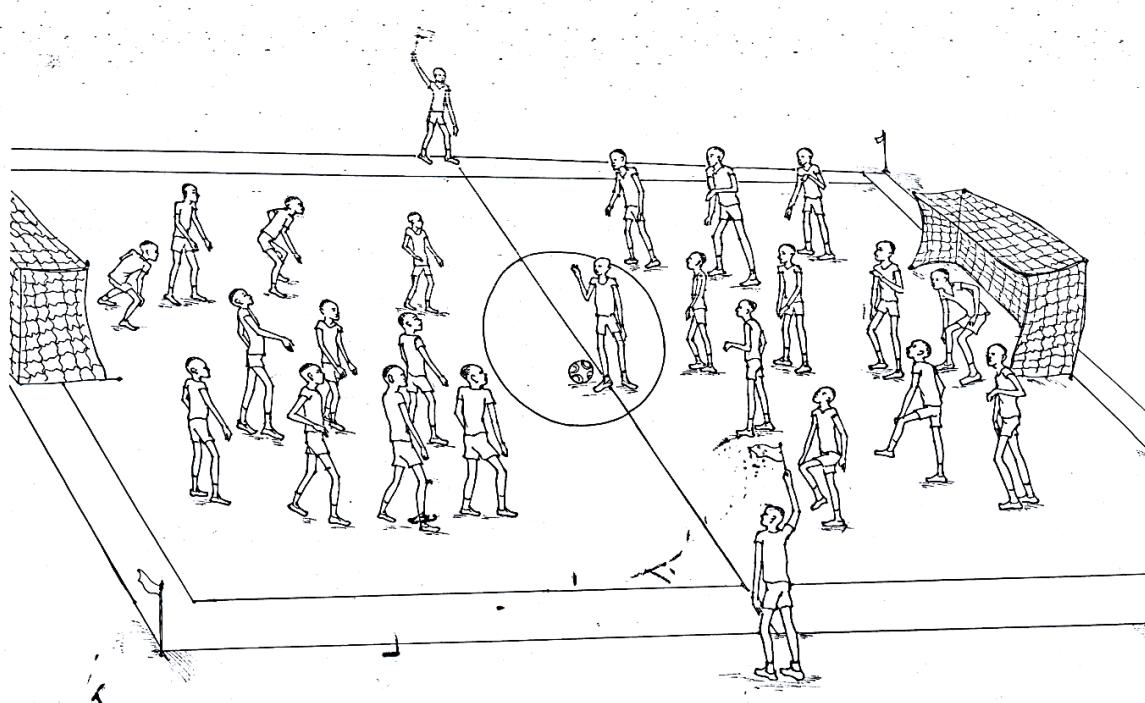
Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

kimsi kimsinya kimsinyogaa ku raman dokikanya
tirany hira εngersieo zuga εngerisiyεa εbek shorgum

Damiya kɔbinεnεa tiranya kuraa jagariny

Ngakimsinyaa ku ramande hunde tirany ngani
kɔgɔndaychoye, sabbo ɔdhε rehi isiwortiyo.

Na hunde gɔldangea ku sizzi tunugu bal na gɔnyɔ na te
ushaye, bheə keno kayte balɔ hira ku gɔldang kerghenɔ εbek
shorgum kengi sizzi.

Na hunde se kete ushaye, kimsinyogaa ku raman wa senno kitiranyayε tunukone bal na kimsite dhonε he seten, kimsi kona he kangiten. Na hunde se kogonday tiranyde sabbɔ kajε dokikanya zugo raman ko hayna.

Na goldanga iho kergheno εbek shorgum na kimsite dhonε kɔdhane tirany balo kergheno. Na hunde dokikanya zugo raman ko hayna garseye, goldanga iho kergheno εbek shorgum na bhonse na awuse dokikonya tɔmɔn ko hayna.

Na hunde awusu na te ushaye, wokone bal segen na kimsi kona kɔdhane tirany balo kergheno na kajε dokikanya zugo raman ko hayna ko bhee tirany garse. Na hunde goldanga iho balo kergheno εbeg shorgumbe, ngangaye tirany garu.

1. Ngakimsinyokta ku ramande hunde tirany ngani kogodaysho maya sabbo messé ɔng?

2. Na hunde ngagoldangea ku sizziye maraga bal na te ushaye, shorgum ebek kengi isong?.
3. Hunde ke kogonday tiranyde maya kura kogodhane ori?.
4. Na hunaa ngakimsinyokta kodhanea tirany na tewa ushaye, sabbo kaje dokikanya isong?.
5. Ngakimsinyokta ku ramande hunde tiranya ngadokikanya ku 45naye na te ushaye, bhɔ awuse dokikanya isong?.
6. Na hunde ngakimsinyokta ku ramande kona dhak laluge jagareye, haaleye kaje kardi inong?.
7. Na hunde ngakimsinyokta ku ramande kona dhak laluge jagare gooreye, kaje kardi inong?.
8. Ngakimsinyokta ku ramande maluke ruminayye ku dhone oo maluke bhibhiy?.
9. Kuraa jagariny hunde goldangea kagaraye anda I eneng?.
10. Na goldangea balo toye mezine ko hira ku ɔng?.

2. Toyi damiya kabinenea tiranya kuraa jagariny segen.

 Ngalcta kotoyiye yokogiye **Iga kabinena**.

 Toyi ngalcta el karaneye na dhi ngahanda ku tolloye! Na wurtu tɔgɔnda dadabinya gu.

1. Kuraa jagariny tirany hunde ngani kogodayshoye, sabbo _____.
2. Na hunde goldangea tunugu bal na gonyu na te ushaye, hira ku _____.
3. Na hunde kimsinyogaa ku raman wa senno kitiranyayé tunukone balde, _____.
4. Hunde goldanga iho kergheno ebek shorgumbe, _____.

3. Løga itinyanea løga kɔtɔgiseo keli løga idhocħea løga kɔtɔgiseo.
 Toyi ngalokta el keterenya ku raman ramande na itinyana ke løga kɔtɔgiseo ke dhonę!

løga kɔtɔgiseo ku raman raman	løga idhocħea løga kɔtɔgiseo	<i>løga kɔtɔgiseo na arrabanena</i>
Zuga tiranyea ɔdħe rxi. Zuga ku goldangea gunyε bal.	hunde	<u>Hunde</u> zuga tiranyea ɔdħe rxiye, zuga ku goldangea gunyε bal.
Kimsinyoga a raman. Kimsi dhonę zug a tɔmɔn ko dhonę.	na	
Kimsi dhonę kɔ seten. Kimsi kona kɔ kangiten.	na	
Hira ku goldang εbæk shorgum. Ngangaye tirany garu.	hunde	
Kona shεε ngatiranyo. Katiyo.	hunde	

4. Toyi løga kotoyeo səgen na hunde te ushaye, ulubu dadabinyaa kotoyeo
 na hira madhiy kotoyeogung løga kotoyeo na kishil ngaya se „Na
goldanga iho kerghenɔ εbæk shorgum na kimsite dhonę kɔdhane tirany
balɔ kerghenɔ.“
 Na tambarinya kɔdhane løga wurtune sabishinne dadabinyaa ge.

5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6. Ngertə gaminyaye gaminyaye na toyi ngalɔkta ngerneye bhiybhiy segen.

7. Lɔga itinyanea lɔga kɔtɔgiseo keli lɔga idhocħea lɔga kɔtɔgiseo.

na, na hunde, ko bhee

Na hunde awusu ____ te ushaye, kimsi kon a kɔdhane tirany balɔ kerghenç segen ____ kajε dokikanya zugoraman ko hayna ____ ____ tirany garsε. ____ ____ hira engeriseo yɔk kerghenç εbek shorgumbe, tirany te usha.

8. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

9. Toyi ngalɔkta na yokto lɔga ku hologuna ne!

1. ɔdhe rehi

2. tunugu bal

3. zuga ku sizi engerisiyea

4. hiraa bhækεa kura

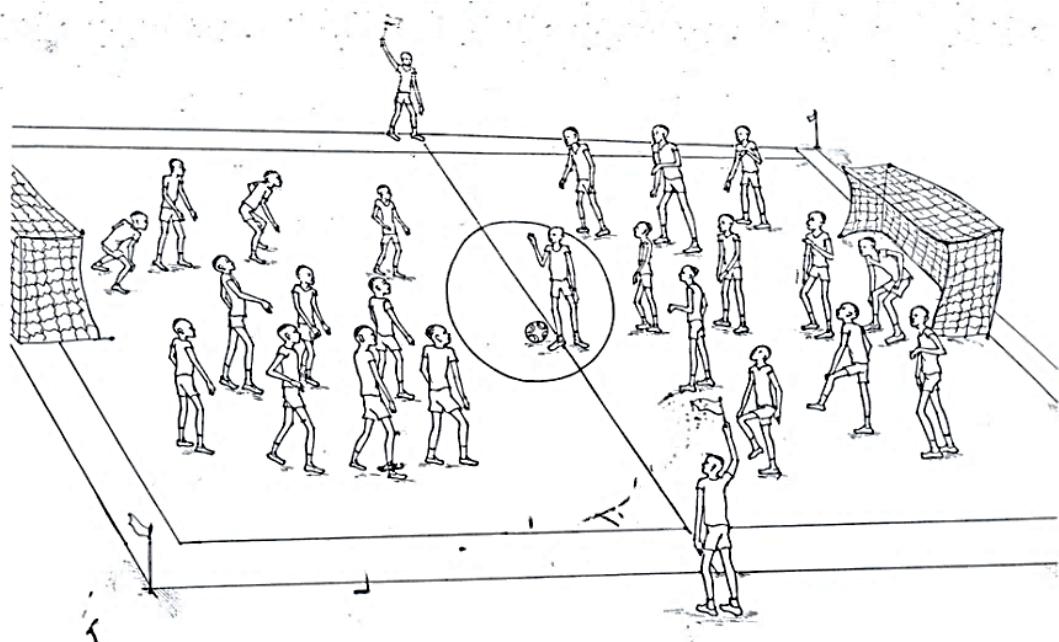
5. kajε kardiya bhulesho

6. kajε kardiya golɔnyø

7. dhagesenea golnyoga mera

10.

Gonyigi ngasiilita na yokto lakte orrono bhe a zuga tiranyea kura jagariny ko balde tiranyeye!

11.

Oriya gu tiranyo tiranyoga geong ko geong? Yokto na tøgønda damiya kɔbinenøa tiranyo.

7 Ma

Madha 20 Yelloya many

Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

zugo ba bhoy ahaa kumulɔng eegoo keme εnεng
kuchure aha kuduginεnεyɔ kimmε koynεnεyɔ
ko igge banayε

Zugo ba bhoy hinne ma eegoo

Zugo ba bhake ma eegoo

Ahaa kumulɔng hinne ma eegoo

Rabbi kighinonggo , “Ma keme εnεng?”

Kuchure aha. Keme εnεng?

Kuduginεnεyɔ. Keme εnεng?

Kimmε aha. Keme εnεng? .

Koynεnεyɔ. Keme εnεng?

Kamatɔ.

Ajiyε bhorinya basey

Yee Tumu wa bhadha! Iihi!

A bhe wa kereye.

Zugo banda tunɔ. Baba wa kowa!

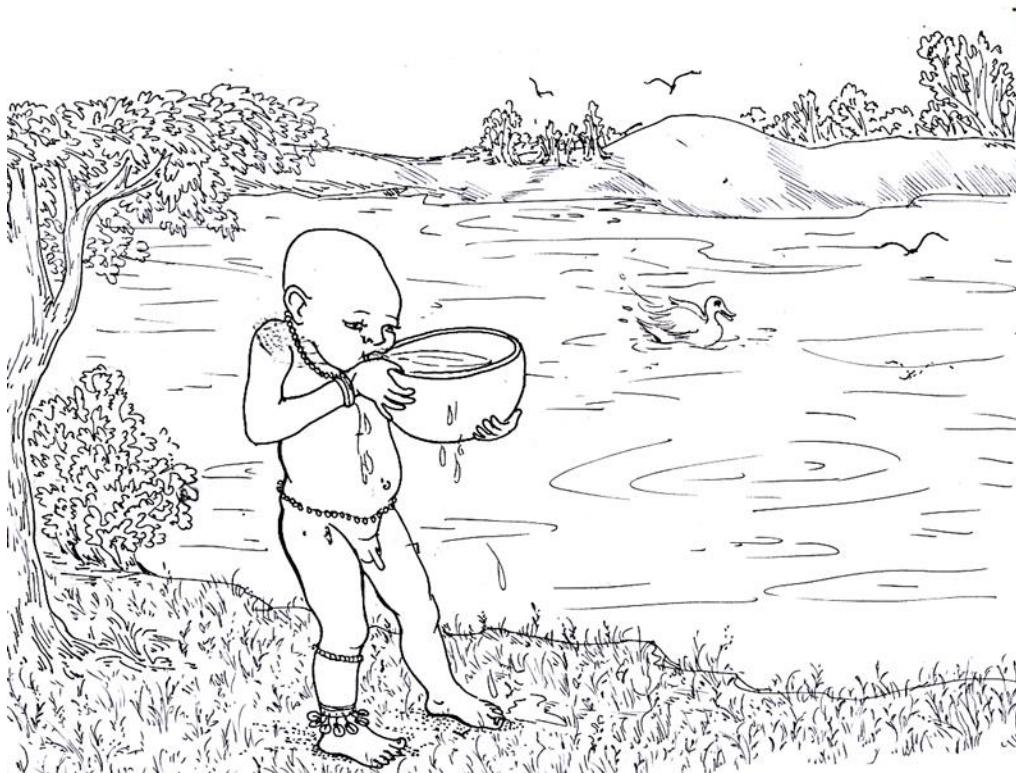
Kadhani hoyə dhogoy! Dore minangi iihi.

Anye kichilituno! Kamare re teri!

Siyø kibø ahøø, keeng dugi!

Ye zugø ko igge banayø! Tøgenø ko igge banayø!

Sedhenø ko igge banayø! Ngakendøø ma ba dhi ko ma ligø!

1. Ngayelloyta kerdəe ɔng?

 2. Ngayelloyta se *ihi*a bhe wa kereye Tumu se me ɔng?
 3. Bhe shille tunç se marrə re teriye se rəna kəengəse ɔng?
 4. Zugo ligə ligə ke kidhi ko ɔng?
 5. Rabbi a bheə kenəa εnəng?
 6. Hunde kese təgena ko igge banaye, sedhdhe ko yok ke kenisigi ɔng?
 7. Hunde ma kagaraye, zugo ko aha kumuləng messe ɔng?
 8. Hunde yellow se rabbi kighinonggo ma keme εnənggə? Yok iikanə εnəng?
 9. Ko igge yokto ləkte bere dokono kolea ma garsəaye!

2. Shugulu yellowa many səgen!

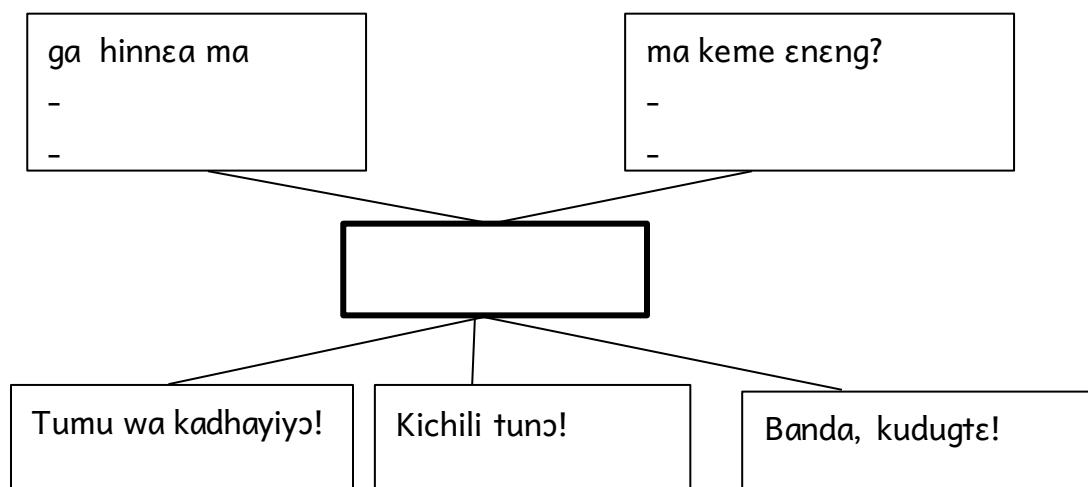

Na zugte shugulləye a kimsinyoga isɔng?

Na wurtə təgənda ləga *many* dadabinyaa gu!

Cheriyo kəterəny dadabinyaa gu na təgənda ləga bheə ku sabba kəterənya iho kərghənə! Na wurtə təgənda ləga dhiyəa ko ngaləkta el ngakəterənyaaa el dheyə dheyəye gaminyaa ge bhibhiy.

3. Ma keme εnəng? Toyi ngaləkta na ko igge təgənda ngadamita sabbuneye, damiya urrugnyesənəa ləku!

chur aha

duk liwa

im buna

ony re

anye kuchuri ruminya

agge kuchur ruminya

<i>inye churi ruminya</i>	<i>agge kuchurro ruminya</i>
<i>nɔng chur ruminya</i>	<i>igge churro ruminya</i>
	<i>yɔk churre ruminya</i>

4. Chugulu yelloy sègen na hunde te ushaye, ulubu dadabinya gu toyeo na tɔgɔnda ngayelloyta gen sabbichinne.

Hunde kɔdhanoye, tɔgɔnda damiya chuguleo kɔrgɔrɔ!

5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6. Ngerte na chugullu ngayelloyta sègen na gena koytoyɔ, gena keteriyoyɔ!

7. *Lɔga urrugnyesenea εaniy madhaɔ.*

Hunde kɔgon lɔga koyogesenazugoye, kunyug gundiyo!

<i>lɔga koyogesenahira dhɔnena</i>	<i>lɔga koyogesenazuga mera</i>
<i>Bana!</i>	<i>Banda!</i>
<i>Iwa aha!</i>	
<i>Keng dugi!</i>	
<i>Shil tunɔ!</i>	
<i>Chur aha!</i>	
<i>Duk liwa!</i>	
<i>Im buna!</i>	
<i>Tony kedhemə!</i>	
<i>Ir ma!</i>	

8. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

9. Ngagiya a tayena many. Toyi na ko igge mesigi ngadamita keelogbungge.

kidho - bhe a chidhinenea ma

bangey -

yirisi -

εla -

chay -

loloy -

guu -

10. Ma keme ενεng? Kemesε loga ge bhibhiy. Mesigi ke ne korro (dirama) na

lalugu koyoktoyo!

11. Esedhe loga many! Kalde dhone dhong ma messo ενεng ko ενεng?

Togonda loga kdhaneo bhorroyo ko bhe dogeo jhayny!

Madha 21 Lɔga shurnenəa :ma

*Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!
kobhonsesen bho bhɔktany:zugu bhee kɔbɔngi
chɔdhagany kumujuwa kalting bhee kɔhɔnge
ngiri zurgay ɔtagany ganggu kɔtɔyawu bhe chinyi*

Lɔga shurnenəa :ma

Anye kani Barela na sabbo kihi ba toye na kobhonsesen bho. Na koo bhɔktany :zugu na ketewa bhee kɔbɔngi. Na Barguyɔ kuyey zurgay ko ahaa mujuso na chɔdhagany na kumujuwa kalting na bhee kɔhɔnge garu.

Na zugo hoyá na ngiri zurgay dheyɔ na ɔtagany ganggu na kɔtɔyawu bhe chinyi.

Na erro hoyá na tiranydɛany na tertagany jo, shɔrra, mɔdha na kumunuwa goore na hini te gersi sègen.

Na koo zugo hoyá na dhabitany na ayteany kesɔ na kesewa, “Yee! Wa zukte bas hinonyεye a giya! Na ayteany na kemesa ahaa hinneə :yoku.”

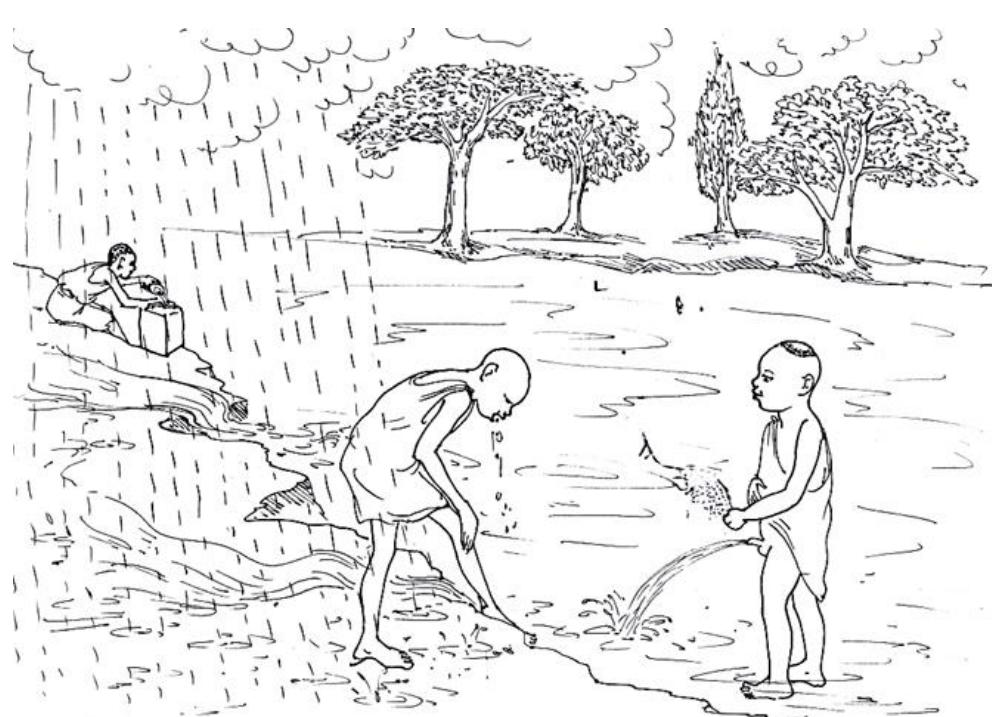
Na hunde ngani kawauson bhe chinyiye, hira nyabuny ko na dakeany nyawa na kesewa, “Na ngahira nyabunyde dakeany

nyawa keɔng?" Na kumunyuwa goore na kɔdhɔta bheɑ kihey
na kezega bhokonɔ.

Na zuga taa matanyea hunde hony na kadhabitanyde, dha
bare kezega na munyu na se, "Na ma nyawa doge noy?
Ngahirra mari age so! Wa gεrε goore gεε!"
Zugo se nganga na kenggany.

Na mεa nyawa ngani ngadokeanyeo.

1. Barela sabbo bhak ore?

2. Inde kune zurgaye na chodhesen Barelaye a eneng?
3. Na erro hoy a mesony eneng?
4. Na kumuchuwa na kemeso ong?
5. Bhe a kenno el a ngakedeyey maya kebhak eneng?
6. Ma bhe kebhage na ketey salmisiye kine ore?

2. Toyi loga kamannaa *Loga churnenea ma segen*.

Ngakamannaya lo bhe a ngani kogodhanea loga ko bhe a dhugunnogiy ko bhe a kullushiyea.

Ngakamannaa bhoy kengera na gaminya sizi na a ngagiya:

Bhe a ngani kogodhanea, bhe a dhugunnogiy ko bhe a kullushiyea.

Bhe a ngani kogodhanea kamanna loga el eneng?

Bhe a dhugunnogiy kamanna loga bhodhine eneng?

Bhe a kullushiyea loga kamanna dheshinya eneng?

Cherio ketereny dadabinyaa gu na tigonda loga elehene na ko ngagaminya ku siziye.

bhe a ngani kogodhanea loga	bhe a dhugunnogiy	bhe a kullushiyea
- Barela i ba toy.. -	- Barguyo kuyey zurgay ko ahaa muuso... -	- zuga mattea ...

3. Ngagiya a loga kottgiseo giyong ko giyong? Lamiyes milikitinyaye hinneye, na oyteseyo.

Anye kani Barela __

Anye kani Barela.

Barguyu kuyey ong__

Zugo zurgay mesen eneng__

Gee tiranyesanyeye a geong__

Na zugo hoy a na dhabitany na ayteany ori__

Wa zukte base hinonyeye a giya__

Ngahirra mari agge so__

4. Toy lɔga kotoyeo hinisichinne!

Na hunde te ushaye, tɔgɔnda lɔga Barelə hineə ko ga mareə.

5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6. Toyi lɔga kotoyeo sègen na gena kotoy ngalɔkta εl hungge, gena kotoy lɔga

Barelao, gena kotoy lɔga zugony!

7. Lɔga dhɔlagiyεa ghina gena a ngagiya: minang, issong, ne, ong, keong....

Tɔgɔdhɔ ngalɔkta εl karane ghinneyεye na lamiyo lɔga dhɔlagiyεa ghina na cherito!

Barguyɔ kune ong? Barguyɔ kune ong?

Zugo zurgay mesε εnεng?

Gee tiranyεanyεye a geong?

Na zugo hoyə na dhabitany na ayteany ori?

Ngahira dokεany nyawa keong?

Ma nyawa dogε noy?

8. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

9. : Nganda a milikitiya kagayεa εna.

Lɔga kɔtɔgiseo toye εna hunde jim sabbɔye, milikitiya kagayεa εna ngakojesenno.

Na hunde εnaa lɔkuny i wurtɔye, kɔjεsen milikitiya kagayεa εnaa lɔkuny. Toyi ngalɔkta na bhɔdhɔ na εnaa lɔkuny kεtε wurtɔ na oytese lile.

Zugo mate ma.

Ma mate :zugu.

Hira ilagasa ma kangiya.

Ma ajiyε basey.

Guyɔ dhakana liwa.

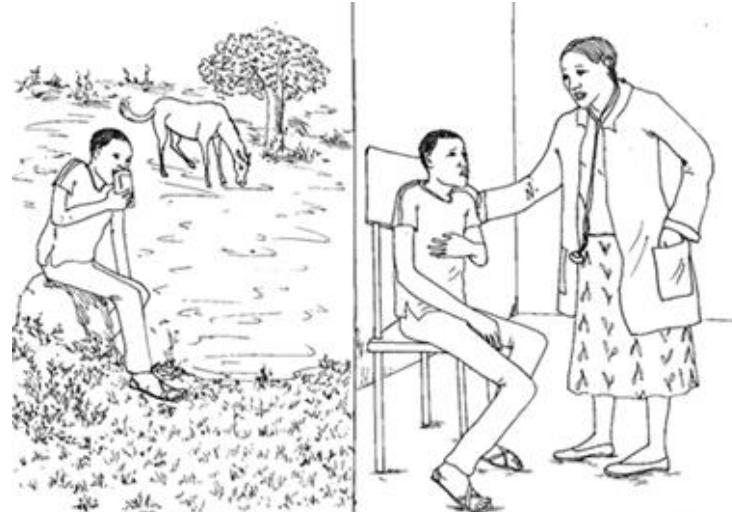
Zugo kɔllane εla.

10. Ngazugta mesə የኅ? Na nganga mesə ክዕኅ?

ngasiilita kōjōana dababa Benchi doriyo ፪

11. Inye ga ጽሑን ነጋሚ ተስፋል እና ሁኔታ አለ ይመስኗል!

Ngasiilita kōjōana dababa Sunyany doriyo ፪

Madha 22 Loga maya kəbhəgəa ma

Toyi ngaləkta el loğa kotoyeo toyeye!

ma salmisio inasiyoga maa gidhangā

ngakodoko ngakɔchɔrɔsenno ngakutuhənno

Loga maya kəbhəgəa ma

Ma lɔ basey na challi gore.

Hunde ma kagarayε, zugo ko kəginya ko ahaa shillea
ninggeniyɔ.

Na zugo ko kəginya hinne maa salmisio. Na tii zugo yɔk a
inasiyoga.

Na bheə kenno ma ngakədεyε, maya keme εnεng ko εnεng?

Maa εla bheə kenno kəbhəktε na keteyε salmisi, ma kuluktɔ.

Maa gidhangā kihiytɔ, kacho kidir rəna, ruminya kuchur
dheyɔ. Toye ngakodoko, mɔdha ngakutuhənno, chɔrra
ngakɔchɔrɔsenno, beo keεnggɔ, toye ngakoynεnεo, jo
ngaketersenno, ngakuturdhuchcho, shebel ko bharra
ngakujugesenno.

Na ma ke nga ajεyyε basey kumulɔng ko kəginya ko ahaa
shilleaye, maya ngakitiranyεo. Maya kəbhək shεε!

1.

1. Ma lɔ ɔng?
2. Na zugø ko kεginya hinne maa εnεng?
3. Gee hinne maa salmisioye a geong?
4. Hunde ma kagarayε zugø ko kεginya kemme ɔng?
5. Na hunde ma kagarayε anda ahaa εdεnεna a ɔng ku ɔng?
6. Zugø maa gidhangø lɔ ɔng ngamatεoye?

2.

Toyi *lɔga maya kebhεgea* ma sεgen. Yokogiye lɔga mariny ko lɔga kɔana. Cheriyo kεtεrεny dadabinyaa gu na tɔgɔnda lɔga mariny ko lɔga kɔana hana ge ge!

mari

...

lɔga kɔana

-

-

3.

Ngagiyø a lɔga kemesso na jɔyεse lɔgte ngakemesoye. Na ga ku sɔgɔta cheritø! Na ngagiyø hunde messo na te ushaye, lamiyεse gena, sabbiya gu!

kɔdhεy - ngakɔdhεo

- cyanac

dhumannεy -

bhɔannεy -

4.

Toyi lɔga kotoyeo sεgen!

Hunde kan inasiyogaye, ma keme εnεng ko εnεng? Tɔgɔnda dadabinyaa gu!

5.

Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6.

Toyi lɔga kotoyeo kεngichinne toye mezi ninggen!

7. Ma maya keme ενεng? Toyi ngalɔkta na ko igge tɔgɔnda ngadamita sabbuneye, damiya urrugnyεsεnεa lɔku!
anye ngakodogiyo, anye ngakitiranyiyo, anye ngakuturdhuyyo, anye ngakoynεnεo,

<i>anye ngakodogiyo</i>	<i>agge ngakodokko</i>
	<i>agge ngakodokkoo</i>
<i>inye ngadogiyo</i>	<i>igge ngadokkoo</i>
<i>nɔng ngadokko</i>	<i>yɔk ngadokkeo</i>

8. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

9. Toyi ngalɔkta na yokto lɔga ku hologuna nε!

<i>maa salmisio</i>	<i>inasiyoga</i>
<i>shebel</i>	<i>bharra</i>
<i>ɛla luga</i>	<i>kasho dira</i>

10. Toy ngalɔkta na jɔya ahaye keme maye na hunde te ushaye, jɔya damite uddurranεnε maye sεgen na yoktoyc!

kuchure ruminya, kogε ahaa kama, konyεnεnεyc,
kuduginεnεyc, kegendifinεnεyc, kimnεnεyc, kiysinεnεyc,
kuje girari, kogε geson, ɔmɔrɔdhɔganε ba, kidhiyε go,
karage worginya, karage dhɔr, kɔchɔchɔganε shebel,
kuchudhε tila, kuchuge liwa, kemesone mawrati,
kamata, mate ahaa lɔmεa basey, konyε ahaa
kaminεnεa, kodorbhε dhɔra dori

11. Mεa igge gao lɔga kεbhεgεa ma shεε. Na tɔgɔndεsε tambarinyaa ku doriyo raman hunde ma kεbhεk εnεng εnεngge. Na tɔgɔnda ngadamita kεlεhεnagεungge

Maa ɛla maya kuluktɔ!

8 Ganggoa kittinyannənəa

Madha 23 Keri

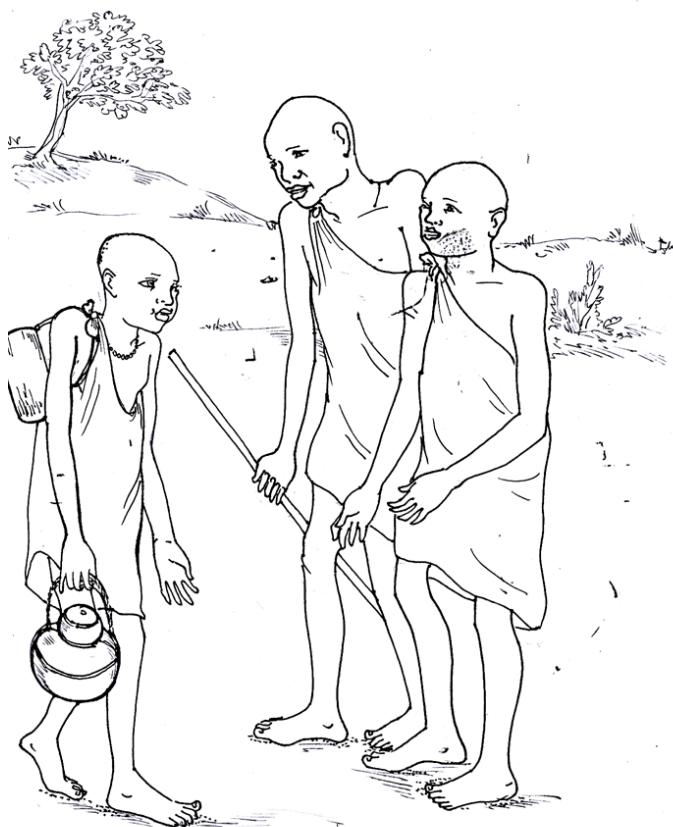
Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

kalugey kegeriyonggɔ ujono minang inggareni
tegena bare kegerisəna bheakishikanəa lɔga yokonəa

Keri

Erite kee Barkule a eriya iho ḡo.

Na kali kona təhenu tu. Na ibha gusi, bagay, dokolu ko dhɔrɔ
dhɔrɔ na riru na ngaru bhuguyɔ. Na ibha tima na ojese
kalugey.

Na zugo argi hunde ibineye. Na zugte ku sizzi seyese, “Ga reyeyo na kegeriyonggo! Na ngagenu kerineye a Bargu, Choni ko Buti. Na seyese, “Na ale ujono minang?” Na nɔng seu, “Ka ale kujon rayagiye oo jhayno, inggareni! “ Na Bargu seesee, “Yee, og na yogese Aritula na seesee kee choa olee kɔrrɔye kerrena na mɔrra tɔrɔ shεε.” Na Choni keri gɔyne na kɔtɔga be bhuley na kirgi errou ɔrɔ. Buti nɔng keri gɔyne segen na kugo na kago Mela.

Na Barkule ogu na tɔ dhula rayagiye na katagaya na keri tegena tuny. Na asa tegena bare kegerisena na kɔbese lɔga bare ge bhoy.

Na keri a bheə kishikanəa lɔga yokonea zuga honyo bhokonno.

1.

1. Zukte ku sizzi kerineye a giyong?
2. Ngalokta ku sizzi kegerineneye a lók giyong?
3. Aritula ke kótgá bi ɔr?
4. Na hunde Barkulle ngalokta ku sizzi kegeriyeye kidhinyese sabba anda keme eñeng?
5. Bheá ngalokta kegerineneye ku sizzite berta dhóne na yokte heheyc na na wurtine kuha gore.

2.

Toyi lóga kotoyeo segen.

Toyi ngalokta kotogisi el karaneye na dhi ngahanda dasineye!

1. Barkulle a _____.

2. Na kali kona _____.

3. Na zugo argi hunde ibhana _____.

4. Na zugte ku sizzi seyese _____.

5. Na ngageenu kerineye a _____.

6. Na Bargu seese _____.

7. Na Choni kerisen _____.

8. Na Buti nong _____.

9. Na Barkulle ogu _____.

3.

Ngalokta gena a sara zugony ko ga bayny na tógonda bideliya bo.

zukte kee gunabhaloo, arugiye, doraa baluny, sunya,

kutul, barkule, tu, gusi, tima, bargu, choni, buti,

aritula, mela, olee korróye, be bhuley, sagine,

bardashoa dólmeni, ngóniya nene kee ngachawuri, lite

ngoméri ke tula, olechagi, bharra, bangkagiye, gonyge,

zukte kee Gunabhaloo,

4.

Toyi lóga kotoyeye segen.

Na tógonda lóga zuga ku sizzi kerrinenana hunde dhechanoye, toyyoyó!

5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6. Toyi lɔga kotoyeo sεgen!

Hira madhiy ngεr erro gaminyaye gaminyaye,
na gena toyεε ngagiya ell hungge, gena toyεε lɔga yokono zugte ku sizi,
gena toyεε lɔga yokono Barkule, gena toyεε lɔga yokone Bargu.

7. Ngalokta kɔtɔgisiye toye jɔya lɔga urunyεsεnεna na cherito.

Na kali kona tεhenu tu. Na ibha gusi, bagay, dokolu ko
dhɔrc dhɔrc na riru na ngaru bhuguyc. Na ibha tima na
ojεse kalugey. Na zugo argi hunde ibhinεye.

Na kali kona tεhenu tu.

8. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabichinne!

9. Yoktoyc ngalokta bheα ku hologun!

wuyny

keri

bharra

10. Nakamanna toye zugo itinyane εnεng?

Na bheα keno kegerriyo hir kona na kemesigi lɔk gena kitinyane
ɔnɔnɔng?

11. Inye hunde bere ke koginy hirkono na ke koyoginy lɔgɔye yokoginy ga

gina dib oo gena chi? Ga tɔgɔdayc!

Madha 24 Ahaa kitinyannenea ngacy

Toyi ngalokta el loga kotoyeo toyeye!

**dadabinyaa loma kamanna ahaa kitinyannenea ngacy
silki telebijin aradhi madhaa korono kawariyc
kishik nyabiyc song mebrati mesine benne**

Ahaa kittinyannenea ngacy

Ahaa kittinyannenea a ahaa kojanea
loga ngani chaga.

Na ahaa kittinyannenea ngaberguya
a telebijin, aradhi, dadabinyaa loma
kamanna, silki ko gena gena. Na
aha a kittinyannenea ngacy gena a
aradhi, silki ko telebijin.

Na hunde kuguny telebijin ko aradhiye a ahaa mea toye
kojanea madha.

Na goore telebijin anna kojanea madhaa korono kawariyc ko
loga bo mera ku bhiybhiy. Hunde kelenanaye, gena yokogiyε
loga edeninyana ori genne ko sawana meso hirkonnɔ ko loga
doraa dadabuny oo ga doraa akimuny ko ahaa ngani
dhullanea kihinea tala ko loga ale kemeso haale. Na segen
yellogi loga edeninyana bhokonnɔ hunde keeng εnengge na
koronno kawariyc.

Na nɔng aradhi loga genye kishik nyabiyc song, kawariyc
ngakorro. Hunde kel bhe a telebijin ningginenaye, loga

kishikana aradhiyo ko bhe telebijin hinne mawurati na nong
aradhi mesine benne.

Na mea toye zugo dhidhes ko ahaa ngani dhullanea
ngaberguya.

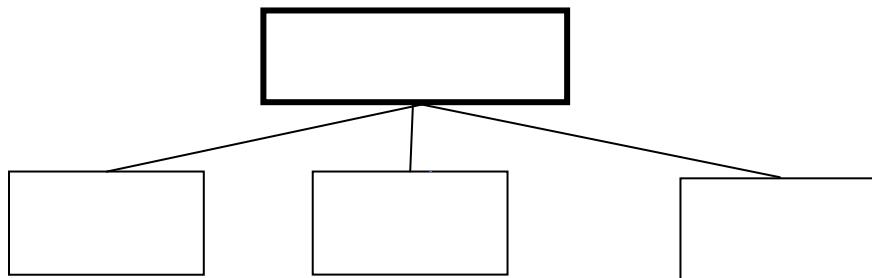

1. Hunde kel bheä telebijin ninggenaye lɔga kishikana ɔnɔnɔngä?
2. Telebijin mesine ɔnɔnɔngä?
3. Inde kɔjɔane madhaa korono kawariyɔ ko lɔga bo mərayer a inong?
4. Na aradhi mesine ɔnɔnɔngä?
5. Yokto aradhi ko telebijin bhe εlε bhibhiye?
6. Zugo ngaberguya dhidhε ko ahaa ngani chaga kεɔng?

2. Toyi lɔga *Ahaa kitinyanenæa nɔɔyɔ segen*. A lɔga dhugunnogiy lɔga *ahaa kitinyanenæa nɔɔyɔ*.

Cheriyo ketereny dadabinyaa gu na tɔgɔnda lɔga bheä ku sabba keterenyä iho kergheno! Na wurtɔ tɔgɔnda lɔga dhiyεa.

3. Toyi ngalɔkta na ko ige tɔgɔnda ngadamita sabbuneye, damiya urrugnyesenea lɔku!

1. shirar aradhi
2. guny teebijin
3. toy gazetta
4. dhak silki

Gɔnyigi nganda kelehenaungge na ngagiya ku sizzi dhɔyinεye mesigi ngadammita!

anye kishirari aradhi

agge kishirar aradhi

agge kishirarro aradhi

inye shirari aradhi

igge shirarro aradhi

nɔng shirar aradhi

yɔk shirarre aradhi

4. Toyi l̄ga kotoyeo s̄gen.

B̄erta ahaa kitinyanenea nḡyc l̄ga kotoyeo toye na t̄gonda.

5. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gonda sabbichinne!

6. Toyi l̄ga kotoyeo hinisichinne!

7.

Toyi ngal̄kta na ko ige t̄gonda ngadamita sabbuneye, damiya urrugnyesenea l̄ku!

1. K̄n kombiter
2. madh zugō
3. buy hoto
4. utum go

Ḡnyigi ngal̄kta kelehe naungge na ngagiya ku sizzi dh̄yin eye mesigi ngadammitta!

anye k̄ḡdhi kombiter

agge k̄ḡon kombiter

agge k̄ḡdh dhō kombiter

inye k̄dhi kombiter

igge k̄dh dhō kombiter

n̄ng k̄n kombiter

ȳk k̄dh dh̄e kombiter

8.

Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gonda sabbichinne!

9. Gonyigi ngasiilita i karanye na yokto hunde hiri me ḷongge!

10. Ngagalda εl karanaye keli εnεng ko εnεng? Na kɔjɔane ḷong?

11. Igge kako hunde bere εllo bhokonɔye na zuga gu kereone hirkona na ke koyokogong lɔgɔye, ga tɔgɔndayo!

9 Ngagaymo

Madha 25 Gawua Maya ko na Teribu

Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeoye toyeye!
gawua Teribu gawua Maya anna bere kinginye
ngagainyaa bibiyo ahaa bo dhandala kataldɔ ngakatallo

Gawua Maya ko na Teribu

Gawu a kεga mesonea :zugu tɔllɔng na kɔjɔyay :zugu ahaa
kayea rεhi. Hunde bere zugo gawu ngamesone aynde zugo
bhee jɔane aha ningge.

Mεa gawua Teribu ko na Maya a gawo kari.

Na katale beo, mεdεrni, tenɔ, barabara, bhurra, worginya ko
rεtεa.

Na bhee εlε bhibhiye, gawua Maya anna bere kinginye, lɔma
ngagainyaa bibeo aha mεra. Na aha bhoy a bhaseni ke ngaya
zugo anε meriye. Gawua Maya karakana na kεhe na kataldɔ
huna Teribu tii tii ngakatallo, kεhe kala gawu sɔng.

Na nɔng na Teribu bhee katale tii tiiye, a ngaya anε jaye.

Na nɔng ahaa boo dhandala kihinno Teribugiye ningge
ngakɔjɔanao. Kɔjɔana ge muchugi sɔng ke ngaya zugo anε
muchugiyε.

Na nɔng gawo chali hunde εl jaaye na chɔɔ zugɑ kɔma
kenɛna ko yɔk hε ke ja na jɔanε ahite hinneye ngoonu.

1. Gawugiyə kɔjɔana ɔng ko ɔng?

 2. Gawa Maya kona Teribu bhee εlε bhi bhiye a ore?
 3. Hunde seni tala ahiya seni maluguye ko ori?
 4. Gaw bhe aŋe challiye a ore?
 5. Ga yokto lɔga gawuoɑ Tubungi, Dima ko na Mizani hunde εl εnengge?

2. Toyi lɔga Gawua Maya ko na Teribu səgen.

A lɔga εlεhenagiy bheə aŋea dhɔne ko bheə εlləa bhibhiy.

Cheriyo ketereny dadabinyaa gu. Na keterenyu tundə tɔgɔnda lɔga bheə ku sabba!

bheə aŋea dhɔne	bheə εlləa bhibhi
- _____	- _____
- _____	- _____

3. Toyi ngalɔkta na ko igge tɔgɔnda damiya urrugnyesenea lɔku.

kɔjɔan aha katalan rɛtɛ kihin aha

anye kɔjɔan aha

agge k_____ aha

agge k_____ aha

inye jɔan aha

igge _____ aha

nɔng ____ aha

yɔk _____ aha

4. Toyi lɔga kotoyeo səgen!

Bertha ahaye anda bibiye lɔga kotoyo toyen na tɔgɔnda dadabinya gu!

5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

Tøyi lɔga kotoyeo hinisichinne!

7. **løga itinyanea løga kɔtɔgiseo keli løga idhoc̱ea løga kɔtɔgiseo.**
 Toyi ngalɔkta el keterenyɔ ku raman ramande na itinyana ke løga kɔtɔgiseo ke dhɔnɛ!

<i>løga kɔtɔgiseo ku raman raman</i>	<i>løga idhoc̱ea løga kɔtɔgiseo</i>	<i>løga kɔtɔgiseo na arrabanena</i>
Aha bhoy a bhaseni. Zugo ane meri.	<i>ke ngaya</i>	Aha bhoy a bhaseni <u>ke naya</u> zugo anne meriye.
Kojɔana ahaye mushugi sɔng. Zugo a mushugi.	<i>ke ngaya</i>	
Maya i rena, Teribu i jaa. A gawo kari.	<i>na nɔng</i>	
Teribugiyə zugo a muchugi na kojɔana ahaye mushugi. Gawo chali hunde el ja.	<i>na nɔng</i>	

8. Shirara løga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

9. Gɔngyigi ngasiilinya ku gaminya ramnde na hunde te ushaye, tɔgɔnda løga kɔtɔgiseo hunde messe ɔngge?

10. Ga gonyu ngasiilinya εl karaneye shεε!

Zug gena talnene aha, gena tallε aha, na gonyu na yokto ahaa talnenea hunde a ɔng ko ɔngge? Na yokto hana εlεa!

11. Ga tɔgɔnda ahaye bere orro hunde dhiyeo ko jugu oo shounggu gawugiyε hunde talnεye. Na toyεse lalugu!

Madha 26 Eriya kamadhena gaw

Toyi ngalokta el loga kotoyeo toyeye!

togoshese soggay chirkanu na esedhu katala
wolokonyd^o katala oo kodhoya yakana any keteldi

Eriya kamadhena gaw

Dha bere sedheyte kee Ngakoto bhak Gonytumu.

Na kali kona togoshese jone chunoy na koge Yesugiye gawgiye.

Na madhese jone lgo na seesee,

“Hunde talaw birinya na te ushaye, birinya wush soggay shoy go!”

Na oge chunoy na ko talay birinya tomor ko hayna. Na dhone talay tima na usu.

Na aru ahaa bo challa na chirkanu na esedhu na seu,

“Na mea cho hunde katala ngachalanya bu chali ngangaye, mama wolokonyd^o ka? Na katala oo kodhoya? Ka ko hunde katala lay hung, mama wolokony goore!”

Na dhoyu na ogu na ayese jone shoy ko birinyaa yakana ku tomor.

Na jone seu, “Eriya nanu g^ee, Koto! Dhaa ye chunoya na a bu talane ngabirinyaa kari? Ngagiya any keteldi na rogon^o kotor^o gena na koge Suye na katalay zangga na kudugut^o ni go!”

Na hunaa Ngakoto jone senno ngangaye, hini te challi.

1. Sedheyte bhak Gonytumuye keli εnεng?

2. Ngakoto gawugiye κε ɔng?
3. Ngakoto birinya wush ke κɔsɔgɔyε ɔng?
4. Ngakoto Shunoy tallane birinya isɔng?
5. Ahaye bu chal chirkan Ngakotoye a ɔng?
6. Na Ngakoto jɔne seu εnεng?
7. Na hunaa Ngakoto jɔne senno ngangaye, hini te εnεng?
8. Zugo gawugiye talnene ɔng ko ɔng?
9. Chaya ngaye se “Eriya kamadhena gawye” lɔg genne!

2. Toyi lɔga kotoyeo sεgen.

Toyi ngalɔkta na idhoyo na kete lɔga Ngakoto. Sabbo ilobo tugo na wurtɔ tɔgɔnda dadabinyaa gu.

Ngakoto Gonytumu chunoy jɔne Yesugiye
shɔy birinya 15 timma chalanya dhɔyu
ɔrɔ jɔne Suye zangga Ngakoto hini

3. Lɔga yokono hiriyc maya sabbo koy kelle tena na wurtɔ kunyuk kelle tenne sεgen. Na hunde ngani koyakte, kεnger kommagiye.

Ngakoto jɔne seu Og na tally chunoy gawgiye
Jɔne sεesε Birinya wush sɔgɔyay shɔy
Ngakoto εsedhu na seu Katala oo kɔdhɔya
Na seu Mama wolokony goore
Na jɔne seu Rogonɔ kɔge Suye na katalay zangga na
kudugutɔ ni

Ngakoto jɔne se, “Chunoy tala birinyaye gawgiye!”

4. Toyi ngalɔkta kotoyye na shilde ngaya se, *Na aru ahaa bo challa na chirkanu na εsedhu na seu, “Na mea choɔ hunde katala ngachalanya bu chali ngangaye, mama wolokonydɔ ka? Na katala oo kɔdhɔya?*

Na tɔrtε ko :iggeu lɔg gena ga toye ngaya ninggenena, ella bho na ke lɔga kotoyeo!

5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6. Toyi l̄ga kotoyeo s̄gen!

Hira madhiy nḡr erro gaminyaye gaminyaye,
na gena toyee ngagiya ell hungge, gena toyee l̄ga yokono j̄ne, gena
toyee l̄ga yokono Ngakoto..
7. T̄gonda l̄ga yokonea Ngakoto ko j̄ne ke m̄konyi na hunde se kete bheā

yokonea l̄goye, oyt̄se komma ko kelle tena.
Na ko igge t̄gonda l̄kte heo ngagiye k̄lehenageungge ge ku illey.

Ngakoto j̄ne s̄es̄e, “Og Tulgegiye!”
Na Ngakoto yagese na s̄es̄e, “.....
8. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gonda sabbichinne!

9. T̄gonda l̄ga k̄t̄giseo na oyt̄se ngal̄kta urrugnyeseneye!

**t̄ḡsh̄es̄e Ngakoto t̄ḡsh̄es̄e j̄ne chunoy na c̄ge
gawugiyē.**
- sc̄cay
chirkān
wolok
d̄h̄yu
talane
10. Esedhe l̄ga birinya Ngakoto s̄gen na t̄gonda kuturinyaye.

11. Ko igge esedhe l̄ga ahā h̄eo gawgiye na talaneo birinya na gena
sc̄gotaneo ahaye hinnoye. Na hunde t̄gondao na te ushaye, t̄gonda
kuturinyaye!

10 Kamannaa hiruny

Madha 27 Kamannaa rehuny

Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!
kokonga nanu ngosoniya Olezogi ɔra ke Demoy shɔa
kezεktao Tulge bεrgu sizziyc eleony manggisi
beraany:woredao doriyo ilεyc ko bhee anne isabay
timirtiya tuga ku Surichεn

Kamannaa rehuny

Anye kani Kitea Siralugu. Kokonga nanu a Gunamire. Na iritonony tεriya kee Ngarabεa Arilugu ko Olekiwoa Siralugu ku ngosoniya Olezogi ɔra kee Demoy bεrgu illεyc oyonyaye kee 1979.

Na bhe a mamaa nanu kani eriya ku awu na kanno shɔa. Na bhe a nayo kanno hayna. Ga ngaha a sizzi, ga maya kanno raman na kumulɔng kannɔ hayna.

Na kishilau hale hale na hunaa oyonyaa ganyu ananyi tɔmɔn ko dhɔnεye, kezεktao Tulge na kabhakto ngoonu.

Na bεrgu sizziyc 1988 kutunuka dora a dadabuny Tulgekiye. Na kεdhεmisiyeu na kadaka doriyoye ku hayna na bεrgu ilεyc 1992 kayteany Arbaminchɔ na kεdhεmisiyeu ngoonu oyonya sizzi doriyo ilεyc ko bhee anne isabay. Na kilagawa na

kawagau chɔɔ Tulge. Na kutunuka zinggo bheə borojekta timirtiya Suri na kemeseu oyonya sizzi. Na eleony manggisi na koka Arbaminchɔ səgen na kedhemisiwa lɔga kamadheə zugɔ lɔga kəbhəgəa rəhi mutanea. Na kawagau na kamadha zugɔ ore ore oyonya sizzi.

Na bərgu haynagiye oyonya 2003 berany :woredhəa na itonony Mizanç. Bench Maji Zon bere se kirogi tugiya bhorinyaa Zonuny ku illey, Bench, Bhɔkol, Shɛko, Baale, Sunya ko Suri kee tuga kedhemiseo timirtiyo. Na kemeso dadabinyaa timirtinyaa ngatugita ku illeyte. Na kugou na kesedha lɔga timirtiya tuga ku Surichən.

Na jhaynɔ jhaynɔ kedhemisiyεu na mεa kadasiyεw doriyo sakkalɔ. Na mεa kemesinen Mizanç doraa kamaragea lɔga timirtiya tugony.

.

1. Nganda a kamanaa reanini? (Kitea Siralugu)

2. Kite hudhukinya or inong? (Demoy)
3. Na doraa ne bhoy a isong? (5)
4. Kite timirti kodhan oyo inong? (1988)
5. Na Arbaminch koyonya isongo? (1992)
6. Na Kite kolea kodhe a ngalokta, me zinggo geong?

2. Toyi Kamannaa rehuny.

Ngalokta kotoyiye yokogiye **Ioga kabinena**.

Karan ngaya joya oyonyaa kojana kamanna Kite toy. Na tigonda

lakte geye.

1979 **Kitea Siralugu iritono Demoy**.

1987 _____

1988 _____

1992 _____

1995 _____

2003 _____

3. Toyi ngasarra na tigonda damiya kabinena :bidelinyau.

1 Arilugu, Arbaminch, Addis Abeba, Aritula

2 Olekibo, Olezogi, Olegolonyi, Olekoro, Olegidhanggi

4. Toyi Ioga kotoyeo segen na hunde te ushaye, tigonda Ioga bere tunugea Kite timirti hunde edhemisine ori ko oriye kabayo.

5. Shirara Ioga yokogungu hira madhungu na tigonda sabbichinne!

6. Toy Ioga kotoyeo hinisichinne!

7. Tigondha oyonyaa Kite kuturo ko bidelinyaye!

1979	oyonya zugo hirkonea wush ko zugo tɔmɔn ko zugo isey ko tɔmɔn ko sakal
1988	
	oyonya zugo hirkonea wush ko zugo tɔmɔn ko zugo sakal ko tɔmɔn ko raman
	oyonya zugo hirkonea hayna ko oyonya sizzi
2000	
2009	

8. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

9. Zugo kali kali hunde lɔ lɔk gena na kɔgɔn saraye, kighin ngalɔkta na a ɔng
ko ɔng? Yoktoyc!

sara

sara shɔgɔnε

sara oynε

sara jɔnε

bheɑ kuhudhukonεa

oyonyaa kuhudhukonεa

sara doraa dadabuny

doriyo a isɔng

10.

Yokto lɔga rehiya gu kɔbɔyc!

11.

Tɔgɔnda kamannaa nu ngadamita!

Madha 28 Hoya toynena ngesinc kee Dərartu Tullu

Toyi ngalokta εl lɔga kotoyeo toyeye!

ngameterinyaak kee 10,000	ngabərgunyaa ku 1980ye	
ngaooyonyaa ku 1993ye	ngangesinda ku 10,000	
baa kee Itiyobiya	baa kee Berensay	baa kee Isben
baa kee Hanggariya	baa kee Australia	

Hoya toynena ngesinc kee Dərartu Tullu

Hoya kee Dərartu Tullu a hoy a bo toynena ngesinc ngabaya
kee Itiyobiya na bere sabbə kaga nɔng sɔng bheə zuga ngaha.

Na irritinya ngabərgunyaa ku 1966te ᜥre kee Arisi,
Itiyobiagiye. Na kamannaa nene se, ngesin kədhane huna
ngani doriyoa gənye dadabuny anna 6. Na chɔc hunaa
edhəmisinenaye, hunde ngesε ko laluge ngameterinyaak kee
800 oo 1500ye mɔginε neya. Na ngakaldonu katagaye hunde
dhaa a tiriye.

Na hunaa dokeä ngabergunyaa ku 1980te koo shigiyo kimsiya zuga ngesea doraa kichibea zugo. Na hunaa dokeä ngabergunyaa ku 1981ye ago የር konno na nge kilomitirinya 6 na bhona 23yo na kamannaa nene kibigi dadawo. Na koo nge baye kee **Berensay** na kalda nong te sabba. Na ngabergonu ago na nge baye ke **Hanggariya** mitirinya 10,000. Na nong Dérartu te sabba segen. Na koo ngabergunyaa ku 1984te ታሪ ngesin kona baye kee **Isben** na nge mitirinyaye ku 10,000 na moge segen. Na kedhetana worgiyoo na jaa dhaynende challi na waga **Itiyobiya**. Na kodhane ngakaldonu na toyee goore dhogoy na kataga ba kumulung. Na toyee goore dhogoy huna Hayle Gebresilase. Na koo kodhane ngaoyonyaa ku 1993ye baa kee **Austiraliya** katamayte kee Sidiniya na koo moge ngangesinda ku 10,000ye na kedhetana worginyaa koronguny.

Na ngasedheyta kee Dérartuye, ga heta ko nong ngesea ngametrinya ku 10,000de oo 5,000ye a Gete Wami, Turunesh Dibaba ko Meseret Debar.

1. Derartu Tullu kuhudhukono ori?
 - Na ngesin kôdhane hunde doriyo anna a isongge?
 - Na zuga ngaha kagaa ngesinc heta ko Derartu Tullu a ne ko ne?
 - Derartu Tullu bere sabbo ngesinc keberana kimsi inong?
 - Na hunaa ngesoye, ngeu ori geong ko geong?
 - Na Derartu Tullu gaye zuga Itiyobiya seng oo zug gena koy gayey? Keong?

2. Toyi loga Hoya toyneña ngesinc kee Derartu Tullu segen.

Ngalokta kotoyiye yokogiye loga kabinena. Natgonda loga Derartu Tullu oyonya oyonya kobaç hunde me çngge!

1966 Derartu Tullu kuhudhukono Itiyobiyagiye orre ke Arsi.

1980 _____

1981 _____

1984 _____

1993 _____

3. Lamiyo loga keleo ke méri karane ngaya. Na tare sagtaa dhollagiyea loga sabune ko ga wurtune.

na dhonena	ga mera	nga_____a
mitir	mitirinya	ngamitirinya kee 800
kilomitir		nga_____ ku 6
b ergu		nga_____ ku 1966
oyo		nga_____ ku 1993
worgi		nga_____ körongunyde

4. Toyi loga kotoyeo segen na hunde te ushaye ulubu dadabinyaa kotoyeo na hira madhiy kotoyeogung loga körögiseo na kishil ngaya se, "Na koo kôdhane ngaoyonyaa ku 1993ye baa kee *Austiraliya katamayte kee Sidiniya na koo moge ngangesinda ku 10,000de na kedhetana worginyaa köronguny.* Na tambarinya kôdhane loga wurtune sabishinne dadabinyaa ge. Na hunde te ushaye, toyyese lalugu!"

5. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

6. Toyi lɔga kotoyeo sègen!

Na hunde te ushaye, ulubu dadabinyaa kotoyeo na hira madhinena kighinong ngaoyonyaa el lɔga kotoyeo toyeye na yokto lɔkte gεye!

7. Lamiyo sara ngazugta ngesεye shoyingge lɔga kotoyeo toye na hunde te ushaye, tɔrte ko iggeu gena sègen!

Dərartu _____, Hayle _____,

Gete _____, Tirunesh _____,

Meseret _____

8. Shirara lɔga yokogungu hira madhungu na tɔgɔnda sabbichinne!

9. Ngalɔkta kɔjɔana lɔga kotoyeo toye na bhee ku hologunde a ɔng ko ɔng? Yoktoyo!

1. ngesε ko laluge ngameterinyaa kee 800

2. kimsiya zuga ngesεa doraa kichibεa zugο

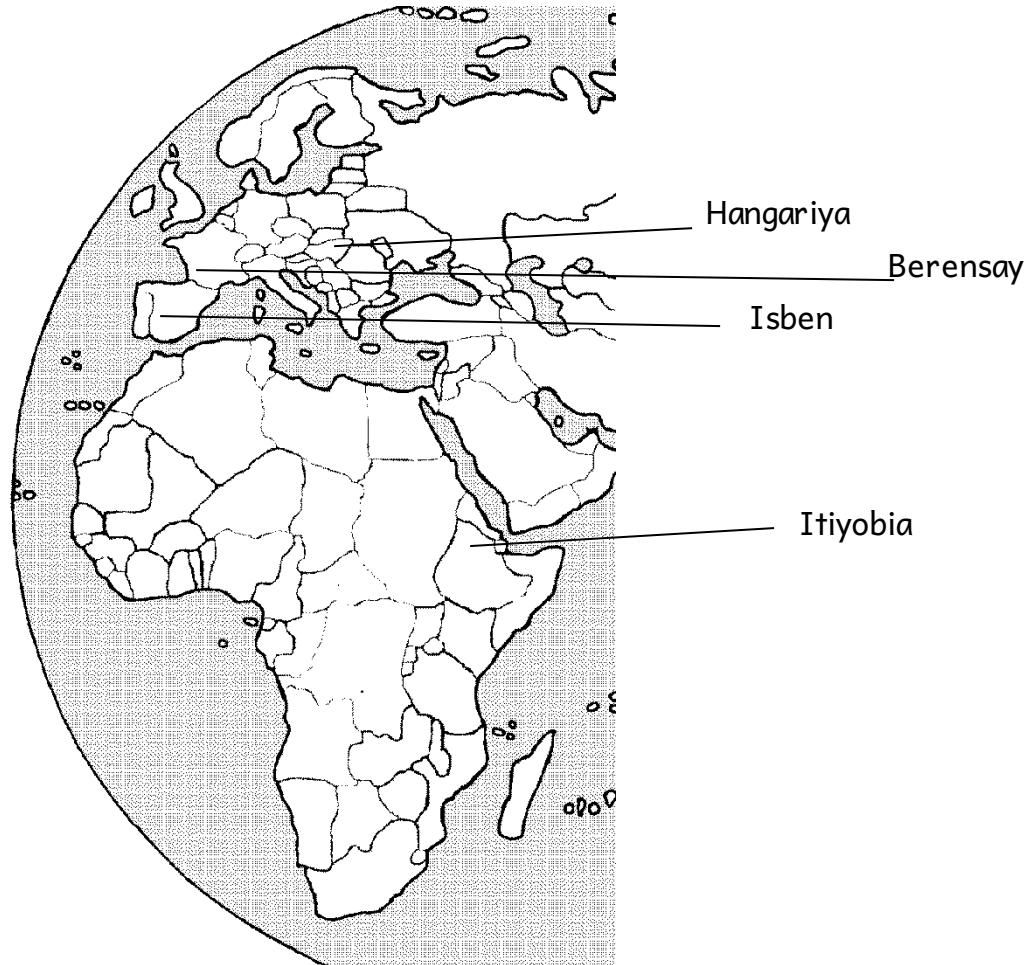
3. kamannaa nene kibigi dadawo

4. kalda nɔng te sabba

5. jɔa dhεynende challi

6. worginyaa kɔrɔnguny

10. Lamiyo sara ngaoriya ko oyonyaa ge l̄ga kotoyeo toye na itinyana na yokto l̄ga messo Derartu ngaooyonyaonu!

11. Zugo kali kali hunde l̄ l̄k gena na k̄ḡn saraye, kighin ngal̄kta. Na ko igge t̄ḡnda l̄ga gu ngadamita!

sara

sara sh̄ḡone

sara oyn̄e

sara jc̄ne

b̄he a kuhudhukonea

oyonyaa kuhudhukonea

sara doraa dadabuny

doriyo a is̄ong

Madha 29 Kamannaa sedheya shollaa bhoyč

Toyi ngalɔkta εl lɔga kotoyeo toyeye!

anyakuwanday kadhinyogi dhogolea boo gore
teriya wurtune sedhea ku anyakuwanda ale orre :zugu

Kamannaa sedheya shollaa bhoyč

Bere lɔma sedheyte ke Ngabergu na a sedheya shollaa bhoyč na bhak Kangini. Na dadab ngani kɔgɔdho. Na zinggo me gore huna hira basa. Na kɔhine na lɔ doraan nene bhi na zuga orony sennε, “Ngabergu a kadhinyogi gore aynde maya kagambe. Mea ale hunde kɔyε hiriycye, a tεri liki.”

Na tεu na shila hale hale na te dhogolea boo gore na jɔa hiriyc na gamu na tɔgɔdha bεa mera dhogoy na te tεriya wurtune. Na mεa sedhea shollaa bhoyč gena a zugο dhogoy. Hunde mesine shεεye, ale orre :zugu na hunde hεyεye, kɔdhane beo shεε.

1. Na Ngabergu huna anna anyakuwanday me zinggo geong ko geong?

2. Na Ngabergu bere bhak doraa nini?
3. Zugo hunde orre Ngaberguye, se εnεng? “
4. Na Ngabergu hunde κεհεγε, κօdհանա be ku iscng?
5. Inye hunde εllo ko hira ku anyakuwandaye, mesi ցng?

2. Toyi Kamannaa sedheya shollaa bhoyց sεgen

Tøyi lցga kotoyeo sεgen na εsedhe ngalckta ghinεye!

Zugo

1. Zukte εl kamannagiye toyeye a ne ko ne?

Kolekoor

1. Kamanna i bhonnong?
2. Kamanna dha bere anna minane?
3. Ngakamannaa a ungo iscng?

Lցga kodokono

1. Ngakamannaa bansana ori?
2. Na koo dagu ore?
3. Na lckte iwashinεnεye a giyցng?
4. Na kamanna ogo na dhechiya εnεng?

- 3.

Lցga kօtցiseo toyeye lցga εlla bhe dhօne kari εlle. Na sցցtaya ghurtono lցց a __-a. liwaa zugony, tilaa eriny, rօsiya ku օgօrchaga, hoyց bo toyneңa ngesinc, օra nene ... Toyi ngalckta na chaya sցցta sցng!

dhogolea boo gore

- dhogolea chinyo godhe

hirɑ basa

- hir_ _____

doraa nene bhi

-

zuga orony

-

bəa məra

-

təriya wurtune

-

4. Toyi l̄ga kotoyeo s̄gen na hunde te ushaye ulubu dadabinyaā kotoyeo na yokto l̄ga sedhea sh̄llaa bhoȳ sabichinne. Na hunde te ushaye, t̄gɔnda dadabinyaā gu toȳ. Na wur̄t̄ toȳȳse lalugu!

5. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!

6. Teldi raman raman na toyi l̄ga kotoyeo s̄gen!

7. L̄ga k̄t̄giseo toyeye l̄ga ellā bhe dh̄nē kari ellē. Na s̄ḡtaya ghurtono l̄go a ___-a.
sedhea sh̄llaa bhoȳ Toyi ngal̄kta na chaya s̄ḡta s̄ng!

<u>kimsiya zugangesea</u>	-	<u>kimsiya zugatiranyea kura</u>
<u>kamannaa nene</u>	-	
<u>worginyaa koronguny</u>	-	
<u>ngosoniya Olezogi</u>	-	
<u>eriya ku awu</u>	-	
<u>dora dadabuny</u>	-	
<u>timirtiya Suri</u>	-	

8. Shirara l̄ga yokogungu hira madhungu na t̄gɔnda sabbichinne!

9. Toyi l̄ga kotoyeo s̄gen na lamiyo l̄ga bheā ku sabaa ngal̄kta kotoyiye ge ku sizzi na b̄erta inde chalde.

10. Shirara lɔga **Helen Keller**, sedheya nyawa ko kaware dhitinena

11. Ngamilikitinyaa kɔrrɔ kumul kumulde a milikitinyaa gayea zuga kaware chaga bidelinya terterɔ. Bidelinya bhoy lɔmɛ milikitinyaa ge ge. Ngamilikitinya kagaye bidelinyaye bhoy a illey na gena el karane, gena el tunɔ. Na bidelinya kaga ngamilikitinya kɔrɔ kɔrɔ kuhudte. Na ngadamita ɛdhemise zuga kaware chaga toyiye, keli Brayl (**Braille**). Gonyigi ngabidelinya el *Brayl/ye* na ko igge cheriyo lɔkte kee **ari, eri, bare, dari, bere** dadabinyaa gu.

● o o o o o	● o ● o o o	● ● o ● o o	● o o ● o o	● o ● ● ● o	o ● ● o o o
a	b	d	e	r	i

ari

● o o o o o	● o ● ● ● o	o ● ● o o o
a	r	i

Madha 30 Hayle Gebresilasi

Toyi ngalokta el laga kotoyeo toyeye!
kagaa ngesincngeso ngesinarena nge kilomitirinya 10
huna ngesea doraa dadabunyde ngeu ngangesindonu

Hayle Gebresilasi

Hayle Gebresilasi dha bere a hira bo kagaa ngesincngeso ngesinarena. Na hudhukinya orre ke Arsi taginya isseyo ungo 18yo oyonya 1973.

Na dha bere nong Hayle boono or dheeeyo bheea bhakea zuga genye. Na yok a zuga kohinen. Na hunaa Hayle tewa buye, tagodhay timirti edhemisi. Na doraa dadabuny i rena. Na hunde se kokte, nges kilomitirinya 10. Na ngangesindonu bere illob huna ngani anna chinyi na ngesea doraa dadabunyde, koo ngeu na kedhesee hini na te onne.

Na yok bekanyaa genye ko zuga ge tagondese sarre kee *Geb* na eli nganga.

Na ngaoyonyaa ku 1992de Hayle koo ngeu baye ke **Dεbub Koreagiye** katamayte ke **Saul** (Seoul) mitirinya 5,000 ko mitirinya 10000 na toyεa dhogoy na kataga ba kumulɔng. Na koo ngesina wurtune ngesεa zuga maya mitirinya 10,000 ɔdhe segen.

Na koo ngaoyonyaa ku 1994te nge ɔr konno segen mitirinya 5,000 na kalda mɔgε na ngeu shaw.

Na koo ngaoyonyaa ku 1995 koo nge baye ke **Suwizerland** (Switzerland) katamayte kee **Zurik** segen mitirinya 5,000 na toyεε ngesinɔ na dagesε hira baa ke **Kenya** keleo Musis ba. Na ngakaldonu lɔga ngesεa Hayle kɔtɔndεse dadabinyaa lɔma kamannanya ko dadabinyaa kee gazeta na toyεε dhogoni na kamanna a nene kataga ba kumulɔng.

Na koo ngaoyonyaa ku 1996te tɔlɔ tiranyoga tiranyεa zugu ori kumulɔng. Na ngakaldonu Hayle ngeu mitirinya 10,000 baye kee **Amerika** katamayte ke **Atlanta** na kayε worgiya maluko kɔrrɔngɔ ngangesindonu ke Olimbikte (Olympic games).

Na oyo konno segen nge baye ke **Nezerland** mitirinya 10,000 na kataga toyɔɔ na ko hira bere kagaa ngesinɔ ku Keniyay kee Bɔl Yirgat ngani ngaheto.

Kolea ngesinuny bere kagaa bhe a Bɔl Yirgati kataga ko bhe a Hayle. Na ngaoyonyaonu ku 2000 bere ngesε ngangesindonu mitirinya a ku 10,000 ko 5,000, kumulɔng ɔdhe na toyεε na kataga ba bhoy. Na ngaoyoonu toyεε na kataga ngesinnyoga bo mera ke Olimbik baye ke **Australia** katamayte ke **Sidni** (Sydney).

Na Hayle Gebrəsilasi nge kilomitirinya 42 oo maraton baye ke Ingglənd (England) katamayte ke London na bhona sizziyo.

Na koo oyonya 2006 nge kilomitirinya 21 baye ke Amerika na bhona dhonə na kataga toyoo.

Na koo oyonya 2007 nge kilomitirinya 25 Amerikagiye katamayte ke Niwyork (New York) na bhona dhonə.

Na Hayle mesu lɔga genye ke silmiya dha bere kɔdhanea erimo ko bhee ngesin dhechinyane. Na mæa ngasilmitonu orre :zugu ba bhoy.

Na mæa Hayle Gebrəsilasi bhake ko tériya nene ko erroa genye Itiyobiagiye katamayte ke *Adhisawa* (*Addis Ababa*).

1. Haile Gebrəsilase bere hudhukinya ወርሃዊ ነ՞?
2. Na ngesin gaana ori?
3. Sarre kəgədhəsen nəngge keli εነዱ?
4. Na ngaooyonyaa ku 1992de ngeu baye ke neng?
5. Haile Gebrəsilase dha bere sabbə toyine ወር ከዚህን?
6. Haile ngakatamytonu ke Zurikte dagese ነው ba?
7. Kolea bere kagaa bheā Bol Yirgati kataga ko bheā nini?
8. Maraton a bheā kenəa εነዱ?
9. Lamiyo oyonyaa kuhudhukonea Dérartu ko Hayle. Bu inong?

2. Toyi ləga Hayle Gebrəsilasi segen.

Ngaləkta kotoyiye yokogiye ləga kəbinəna. Na təgənda ləga Hayle Gebrəsilase oyonya oyonya kəbayo hunde me ወንግጫ!

1973 Haile hudhukiya.

1992 ...

1995 ...

1996 ...

2000 ...

2006 ...

3. Təgənda oyonyaa Gebrəsilase kuturo ko bidəlinyaye!

kuturinya	Surichen	Surichen dəmiya kotoyəa shi ko metunya Gəlachen
1973	oyonya zugə hirkonea wush ko zugə təmən ko zugə isey ko təmən ko sizi	shi dhənə ko meto sakal ko zugo sizi ko təmən ko sizi
1991		
1992		
1994		
1995		

4. Toyi lōga kotoyeo sēgen na hunde te ushaye lamiyo sara bany ko sara katamanyaā ngesēa Hayle Gebrēselasi.
Na tēgōnda ngadamita kēlēhēnagēungge:
Dēbub Korea – Soul (Seoul)....

5. Shirāra lōga yokogungu hira madhungu na tēgōnda sabbichinne!

6. Teldi raman raman na toyi lōga kotoyeo sēgen!

7. Tēgōnda oyonyaa Hayle Gebrēsilase kuturo ko bidēlinyaye!

kuturinya	Surichen	Surichen dāmiya kotoyea shi ko mētunya Gōlachēn
2000		
2006	oyonya zugo hirkoneā hayna ko oyonya illey	
2007		

8. Shirāra lōga yokogungu hira madhungu na tēgōnda sabbichinne!

9.

Hayle Gebrésilase ngeu ba bhoy. Lamiyo sara bany ko sara katamanyaa ngesea na ተጋንዳዮ. (this would be most interesting again with a world map, if that could be found as freeware)

sara bany	sara katamanyany
Déub Korea	Saul (Seoul)
Suwizerland	Z....
A...	
N...	-
	S...
I...	
	N...
I	

10.

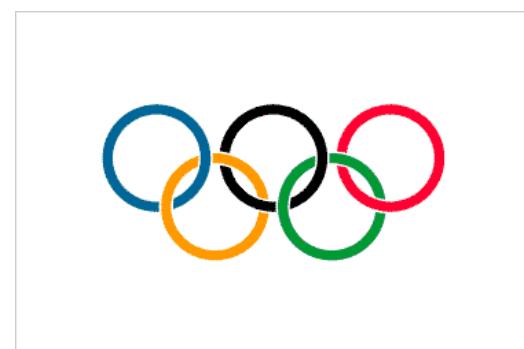

Toyi lōga *Tiranyoga Olombikuny*

. **Tiranyoga Olombikuny**

Olombik a tiranya bo gore mukinyanea bhorinya kumuløng na tiranyøa. Na ngatiranyda kee Olombikte bere sabbø kôdhanøa baa Giriki katamaya keleo Olombia. Na shøø ngasarra kee Olombik keliye ngatiranydaye, kohonyø ngakatamaytonu.

Na ngatiranyda oynya oynya nganga hung zugø ngatiranyøo. Sabbø zuga ku gulsachina isiwortinyany ko ga alinenea lōga tiranyoga Olombikuny mukinya na meziye na shiginene øra senno kitiranyde :zugu. Na hunde berta katamaya tiranyuny na te ushaye, zugø tiranyøo ni. Na εl oynya wush na tiranyø segen. Bhee zugø εlε oynya wush na tiranyøye, a ngaya zugø honyø ba kumulø na ane mériye.

Na zuga ku isiwortinya kumulɔ bhakε bhee dhɔnε na ngonu εlεye keli *Ora Olombikuny*. Na katamayte tiranyε zuguye maya keme ke challi. Nɔng ngatiranyda kee Olombikte anna muko zuga ku iswortinyaa bo mera. Na tiranyoga Olombikuny lɔmε bandiriya nε dhɔnina. Na bandiri lɔ εynya hayyna. Na a εynyaα chak gorrα, bhilecho, korrα, chaga ko na gɔlɔnya. Na tiranyoga Olombikuny a mεri, gena a ngesin, kuraa jagariny tirany, uja, saykil kuli, kuraa siony tirany, chol ɔra, zel dhaga, ko gena gena. Na zuga alinεna katamaya tiranyuny maya ghende doriyo, na kɔhe gango, na kɔhanε ballyoga ngani chaga shεε ko turrumbelliyaa hεa :zugu ballyoke. Na zuga ku isiwortinya aynde bhakε ke na bo challaye.

Na ngatiranyokta Olombikunyde lɔ ahaa bo mera kedhetanεa zuga ɔnnεna mɔgεa laluge. Hunde kelenanaye, hira bhonsana dhɔnε kajε worgiya bhilecho, na bhonsana ramman kajε worgiya hɔla, na bhonsana sizzi kajε sigiya regheα, na zuga bhonsanεa wush ko bhee anε issey kajε dadabinyaye keli *dibloma*. Na nganga bheα kajεa zuga ngesεa sɔng ngayo, kajε zuga ku isiwortinyaa tiranyεa na mɔginεna kumulɔng.

Na ngatiranyda kee Olombikte, a tiranya itinyanna bhorinya kumulɔng. Na isiwortinya kumulɔ εl kɔk na itoke huna saginε. Na tiranyoga Olombikuny bheα na heo zazum.

11. Esedhe tiranya kɔrɔginεna na rɔktεy!